

הדרה למזעזעזת

גיליון שבועי ללומדי סדר קדשים בדרה היומי | עיונים • פנינים • הלכות • מושגים • תמונות

הלכות הדרה

תורת הקדשים - מרן החפ"ז חיים

דרה פג (ט"ז כסליו)

כָּל הַקְּדָשִׁים שֶׁנִּפְסְלוּ וְעָלוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ, קִדְשוּ הַמִּזְבֵּחַ וְאֵין מוֹרִידִין אוֹתוֹ.

המשך בעמ' 5 <<

פניני הדרה

הרה"ג אהרן פוטולסקי שליט"א

דרה פ"ג א'

א. המזבח מקדש את הראוי לו, יש לחקור בהקרבה מדין עלו לא ירדו, אם הוא דין הקרבה מחודש בלי שייכות לקרבן שממנו בא או

המשך בעמ' 11 <<

פלפולא דאורייתא

הרה"ג רפאל סויד שליט"א

דרה צב, גלגל החוזר בקרבנות

הנה קרבן חטאת העוף קודם לקרבן עולת בהמה קרבן עולת

המשך בעמ' 13 <<

מושגי הדרה

נסכים הנפאים בפני עצמון

נאמר בתורה שהמביא קרבן עולה או שלמים, צריך להביא גם מנחת נסכים ונסכים.

המשך בעמ' 9 <<

עיוני הדרה

הגאון רבי יצחק דב הלוי שכטר שליט"א, מראשי ישיבות 'קול תורה' ו'כתר תורה'

בענין קידוש מזבח בקמצים שלא קידשו בכלי ודין דם קודם קבלה

דרה פ"ג ע"ב גמ' למעוטי קמצים שלא קידשו בכלי, והנה שמעתי ממו"ר הגרא"י הלוי שליט"א דהגרי"ד זצ"ל נסתפק בדם קודם קבלה אם דינו כקמצים שלא קידשו בכלי דנחשב אינו ראוי או דחלוקים ניהו דם מקומץ בזה, והנה בפשטות נראה דלפי"מ דמבואר בסוטה דף י"ד ע"ב דכל עיקר הך מילתא דקומץ בעי קידוש כלי מדם ילפינן לה א"כ כמו דקמצים שלא קידשו בכלי נחשב אינו ראוי למזבח, ה"נ בדם שלא נתקבל בכלי נחשב אינו ראוי למזבח, אלא דצ"ב בהא דנקט בסוגיין למעוטי קמצים שלא קידשו בכלי ולא נקט נמי למעוטי דם קודם קבלה.

וי"ל דנקט קומץ כדי לאוקמא נמי אליבא דר' יהושע דס"ל דרק דבר הראוי לאשים אם עלה לא ירד, ולדידיה הא בדם בלא"ה ליכא דין קידוש מזבח כלל ומשו"ה נקט קומץ דראוי לאשים, אבל אה"נ לר"ג ממעטינן נמי דם בלא קידוש כלי.

אכן ישל"ע בזה דהנה ברש"י ד"ה למעוטי מאי כתב שלא נראה למזבח לד"ה, וביאור הדברים דהרי לר' יהושע איכא למימר בפשיטות דאתא למעוטי דם דנחשב אינו ראוי, וכמש"כ רש"י ותוס' בהמשנה דר"ג ור"י לפרושי ראוי לו דמתנ"ל אתו, והיינו מש"כ רש"י דהא דמקשי למעוטי מאי הוא לדברי הכל היינו גם לר"ג, וא"כ שוב יש להעיר מ"ט לא קאמר דאליבא דר"ג אתי למעוטי דם קודם קבלה וצ"ע בזה.

בענין כל שפסולו בקדש אם עלה לא ירד

דרה פ"ד ע"א מתנ"ל רבי יהודה אומר שנשחט בלילה ונשפך דמה ויצא דמה חוץ לקלעים אם עלתה תרד, ר"ש אומר לא תרד שר"ש אומר כל שפסולו בקודש הקודש מקבלו לא היה פסולו בקודש אין הקודש מקבלו, ובפשטות משמע דרק לר"ש איכא הך כללא דדין אם עלו לא ירדו תלי בפסולו בקודש אבל לר"י לא תלי בפסולו בקודש דהא בנשחטה בלילה ויצא דמה ונשפך דמה נמי הוי בכלל פסולו בקודש ומ"מ תרד, ואליבא דרבי יהודה דין אם עלו לא ירדו תלי בזה דאית ליה הכשר במקום אחר וכדמבואר בהסוגיא בע"ב ור"י מייתי לה מהכא מפני מה אמרו לן בדם כשר שהרי לן כשר באימורים עיי"ש, והנה ברמב"ם בפ"ג מהל' פסוה"מ ה"ח כ' כל שפסולו בקדש מקבלו, וקשה דהא הרמב"ם בה"ו פסק כרבי יהודה דנשחטה בלילה ונשפך ויצא דמה תרד הרי דינא דאם עלו לא ירדו לא תליא בפסולו בקדש רק בזה דאית ליה הכשר במקו"א, וצ"ע הא דכתב הרמב"ם הך כללא דכל שפסולו בקדש אם עלו לא ירדו וצ"ע.

ונראה די"ל בביאור ד' הרמב"ם עפ"י"מ שכתב בס' ח' רבנו חיים הלוי בפ"ד מהלכות פסוה"מ בדעת הרמב"ם דאע"ג דפסק כר"י דיצא דמה תרד כ"ז לגבי קיום דין זריקה בהאימורים אבל לגבי הדם עצמו כל דהוי פסולו בקודש איכא דינא דלא ירד עיי"ש, ולפי"ז י"ל דהיינו הא דסתם הרמב"ם דכל שפסולו בקדש מקבלו דנפק"מ לענין הדם עצמו דבזה דין קידוש מזבח תלי בזה דפסולו בקדש, וגם בהנך ג' פסולים דנתמעטו מדין אם עלו לא ירדו כ"ז לגבי האימורים דכיון דלא חלה זריקה בהאימורים דינא דאם עלו ירדו אבל הא מיהא

המשך בעמ' 2 <<

הגיליון מוקדש לרפואת אאמו"ר רבי ישעיהו צבי בן אסתר | לע"ג הרבנית נחמה רחל כגן בת רבי צבי זאב ע"ה
דבורה בת פרלה לרפואה שלימה | חי ערן בן עליזה לרפואה שלימה

הנדון בהסוגיא אי אור מזבח כמזבח אי הוא ספק בנוגע האויר עצמו מספק"ל אם האויר נתקדש בקדושת מזבח, או דלעולם גוף המזבח מקדש ולא האויר אלא דהספק באויר מזבח אי נחשב כמונח בהמזבח.

והנה שמעתי ממו"ר הגרא"י הלוי שליט"א בשם מרן הגרי"ז שהספק של הגמ' הוא ספק במסוים לגבי הדין דמזבח מקדש פסולין אבל לגבי קיום דין זריקה לכו"ע מהני אויר מזבח, דכל שהגיע הדם לאויר מזבח נתקיימה הזריקה, וראי' לזה מהא דאיתא בדף ט"ו בעא מיניה ר' ירמי' מר"ז היה מזה ונקטעה ידו של מזה עד שלא הגיע דם לאויר מזבח מהו הרי דבאויר מזבח מתקיים זריקה וע"כ דבסוגיין הוא ספק במסוים לענין קידוש מזבח עכת"ד, אכן צ"ב דאם אויר מזבח נחשב כמזבח לענין קיום דין זריקה מ"ט לא יהא נחשב כמזבח לענין קידוש פסולים, אכן אם נימא דהנדון בהסוגיא הוא בנוגע להאויר עצמו אם אויר מזבח נתקדש בקדושת מזבח לגבי קידוש פסולין, יש לבאר היטב הא דמחלקינן בין קידוש פסולין לקיום דין זריקה, די"ל דהאויר דינו כמזבח לגבי קיום דין זריקה ולא לגבי דין דמזבח מקדש פסולין, וכע"ז מצינו בתוס' במנחות דף נ"ז שכתבו לגבי רצפה אליבא דרבי יהודה דס"ל דרצפה נתקדשה להקטרה דכ"ז לכשרין ולא לפסולין, הרי דלקידוש פסולין בעינן מזבח עצמו, וי"ל דהה"נ לענין אויר מזבח דכוותה אע"ג דחשיב כמזבח לגבי קיום דין זריקה, אבל אכתי מספק"ל דדלמא לא סגי זאת לענין קידוש פסולין.

אכן י"ל עוד דלעולם הנדון בסוגיין באויר מזבח הוא אם נחשב כמונח ול"ק מהסוגיא בדף ט"ו דמבואר דחשיב קיום זריקה בהאויר דשם האויר שסופו לנוח וזה נחשב כמונח ושפיר מתקיים דין זריקה באויר, אבל בסוגיין הרי ספק הגמ' באויר מזבח האויר שאין סופו לנוח דהא איירי באוחוזו בידו, ובזה שפיר מספק"ל אם אויר מקדש.

בענין כלי שרת אינו מקדש אלא בפנים

גמ' אמר שמואל כלי שרת אין מקדשין אלא שלימין וכו' ואמרי לה אין מקדשין אלא שלימים ומלאים ובפנים, וברש"י כתב בפנים בעזרה, ובתוס' הקשו למה שינה לשון המשנה הו"ל למימר בקדש עי"ש, והנה יש להקשות עוד מאי אשמעינן שמואל דאין מקדשין אלא בפנים מתני' היא.

ונראה די"ל דהנה להלן איתא אהא דתנן דכלי הלח אין מקדשין את היבש אמר רב ואיתימא רב אסי אין מקדשין ליקרב אבל מקדשין ליפסל, וכתב רש"י דאם יצא חוץ לקלעים או נגע בו טבוי" נפסל ובשטמ"ק באות ג' הביא ג' בגמ' איכא דמתני' לה אסיפא אין מקדשין אלא בקודש אמר רב אין מקדשין ליקרב אבל מקדשין ליפסל, והנה ברש"י בסוגיין מבואר דגם בקידוש ליפסל דינו דנפסל ביוצא, ולפי"ד מוכרח דכלי שרת אינו מקדש בחוץ גם ליפסל ולא גריס כהשיטה. ואשר לפי"ז י"ל לשיטת רש"י דזהו מה דאשמעינן שמואל דאי ממתני' הו"א דאינו מקדש בחוץ ליקרב אבל ליפסל מקדש גם כשהוא בחוץ, וכדינא דכלי הלח דאינו מקדש את היבש ליקרב אבל ליפסל מקדש, והיינו הא דאשמעינן שמואל דאין מקדש אלא בפנים דבחוץ אינו מקדש כלל גם ליפסל.

פרק כל התדיר

בענין חטאת קודמת לעולה

דף פ"ט ע"א מתני' חטאת העוף קודמת לעולת העוף, והנה בגמ' מבואר דחטאת העוף קודמת לעולת בהמה וצ"ב מ"ש דלא תנא לה במתני', וי"ל דבמתני' תני הדין קדימה דמקודש וזה רק בחטאת

חל דינא דלא ירד לענין הדם עצמו כיון דפסולו בקודש ושפיר כתב הרמב"ם הך כללא דכל שפסולו בקודש אם עלו לא ירדו וא"ש.

בענין קידוש מזבח מחיים

דף פ"ה ע"א גמ' כולם אחיין פשיטא, ופרש"י פשיטא דירדו דהא חוזרין ועולין לאחר שחיטה, ומבואר ברש"י דכל דע"י ההורדה לא נפקע הכשר הקרבתו דהדרא סלקא ליכא איסור הורדה, וצ"ב לפי"ז דינא דעולא דאימורי קק"ל שהעלן קודם זריקה לא ירדו נעשה לחמו של מזבח, והרי התם נמי הדרא סלקא לאחר זריקה ומ"ש אימורים קודם זריקה דאיכא בהו איסור הורדה מקדשים מחיים דליכא איסור הורדה.

אכן נראה פשוט דדינן חלוק דאימורי קק"ל קודם זריקה הא חל בהו השתא קידוש להקטרה ושייכא בהו הקטרה ליעשות לחמו של מזבח וע"י ההורדה מפקיע מינייהו דין הקטרה זו ואע"ג דהדרא סלקא לאחר זריקה מ"מ השתא מיהא מפקיע מינייהו דין הקטרה דחל בהו ליעשות לחמו של מזבח, אבל מחיים הרי פשוט דגם אם חל בהו קידוש מ"מ לא שייך בהו השתא דין הקטרה קודם שחיטה, וכל הדין קידוש הוא לענין זה דלא ירדו ויתקיים בהו דין הקטרה ובזה אמרינן דכיון דבלא"ה הדרא סלקא ליכא בהו איסור הורדה [ואע"ג דלאחר שחיטה לא יוכל להעלותן עד אחר זריקה מ"מ כיון דעתה דיינינן בהו עיקר דין הקרבתן ועיקר דינן הוא ליקרב אחר זריקה כיון דדין זה לא נתבטל שרי להורידן] וא"ש.

בענין אהדורי פוקעין בגידין ועצמות

דף פ"ו ע"א גמ' דתניא והקטיר הכהן את הכל המזבחה לרבות העצמות והגידין והקרנים והטלפים אפילו פירשו ואלא מה אני מקיים ועשית עולותיך הבשר והדם לומר לך עיכולי עולה אתה מחזיר ואי אתה מחזיר עיכולי גידים ועצמות, רבי אומר כתוב אחד אומר והקטיר הכהן את הכל המזבחה ריבה וכתוב אחד אומר ועשית עולותיך הבשר והדם מיעט הא כיצד מחוברין יעלו פירשו אפילו הן בראש המזבח ירדו, והנה ברמב"ם כתב בפ"ו מהלכות מעה"ק ה"ב ז"ל צמר שבראשי הכבשים ושער שבזקן התישים והעצמות והגידים והקרנים והטלפים בזמן שהן מחוברין מקטירין הכל שנאמר את הכל ואם פירשו לא יעלו שנא' ועשית עולותיך הבשר והדם, וכולן שפקעו מעל המזבח לא יחזיר עכ"ל, וברדב"ז ומהר"י קורקוס דייקו מהרמב"ם שכתב דאם פירשו לא יעלו דש"מ דאם עלו לא ירדו וכשיטת רבנן, אכן דבריהם תמוהים דהא להדיא כתב הרמב"ם בפ"ג מהלכות פסוה"מ הט"ז דגידים ועצמות שעלו ירדו, ויעוי' בלח"מ בה"ד דנקט בפשיטות מה"ט דהרמב"ם פסק כרבי, וצ"ע שיטת הנך אחרונים שכתבו דהרמב"ם פסק כחכמים.

ונראה די"ל בזה עפ"י"מ שכתב בס' קרן אורה דהא דסברי חכמים דמרבין עצמות וגידין אפילו פירשו היינו בעלו במחובר, אבל בעלו בפנ"ע ירדו, ואשר לפי"ז ניחא דבהלכות פסוה"מ איירי הרמב"ם לגבי הדין קידוש של אם עלו לא ירדו, ובזה כתב הרמב"ם דגידין ועצמות שנתמעטו מדין הקטרה ליכא בהו דין קידוש מזבח של אם עלו לא ירדו, ודינן דגם אם עלו ירדו, אכן בהלכות מעה"ק איירי הרמב"ם מצד לתא דדין הקטרת מחוברין ובזה כתב דגידין ועצמות בפנ"ע לית בהו דין הקטרה, אבל הא מיהא בעלו במחובר ופירשו ועודם ע"ג המזבח י"ל דלא ירדו מחמת דחל בהו דין הקטרת מחוברין.

בענין אויר מזבח

דף פ"ז ע"ב אויר מזבח כמזבח דמי או לא, והנה יש לעיין ביסוד

אכן י"ל דתרי מיילי נינהו דהא דממעטין מקרא דאשר יזה דבעינן ראוי להזי' הוא מיעוט היכא דלא נשלם בהדם דין קידוש להזי', כגון בנשפך מן הצואר דלא נתקבל בכלי, אבל היכא דנשלם קידוש להזי' ורק דנפסל בזה לא נתמעט מקרא דאשר יזה וממעטין ליה מקרא דכשרה ולא פסולה.

והנה יעויל ברש"ש בדף צ"ג שהקשה דהא אכתי היכא דלא היה ליה שעה"כ כגון שנשחטה חוץ לזמנה וחוץ למקומה תפול"ל מקרא דאשר יזה, דהא מעולם לא נתקדש להזי' עיי"ש, ונראה די"ל דבנשחטה חוץ לזמנו וחוץ למקומו אה"נ דהקבלה היה בפסול אבל הא מיהא חל דין קידוש בהדם להקרבה של מרצה לפיגולו, וי"ל דזה כבר סגי להיות נחשב ראוי להזי' דראוי להקרבה זו של מרצה לפיגולו, וחלוק הוא מנשפך מן הצואר דלא נתקדש להזיה כלל וע"כ שפיר איצטרך מיעוט בפנ"ע לפסולים מקרא דמדמה מדם כשרה ולא מדם פסולה.

ונראה להוסיף עוד בזה דהנה שיטת הרמב"ם בפ"ג מהלכות פסוה"מ דכ"ש מקדש דם הפסול ליקרב לכתחילה, וא"כ גם בדם פסול היכא שלא היל"ל שעה"כ כשהוא בכלי שרת חל ביה דין קידוש ליקרב, ושפיר קרינן ביה דם הראוי להזי', וע"כ איצטרך למעטיה מקרא דמדם כשרה ולא מדם פסולה דסו"ס פסול הוא ודם פסול נתמעט מדין כיבוס וא"ש.

בענין ניתז מן הצואר על הבגד

דף צ"ג ע"א מתני' ניתז מן הצואר על הבגד אינו טעון כיבוס, ובתוס' הקשו דהא שמעינן לה מרישא דחטאת פסולה אין טעון כיבוס, ותי' התוס' דשאני הכא דבב"א, והיינו דפסולא דנשפך הוא בב"א עם חובת כיבוס וע"כ בעינן קרא דאשר יזה, ובצ"ק הקשה ע"ד התוס' דהרי דם שבצואר מעולם ל"ה ראוי להזאה ומ"ש לומר דהוי בב"א וצ"ע.

ונראה דהנה ביאור קושית התוס' נראה דכוונתם דהרי תרי דיני איכא חדא הדין דתנן דחטאת פסולה אין טעון כיבוס דנלמד מקרא דכשרה ולא פסולה, ועוד דינא דדם שבצואר אינו טעון כיבוס מקרא דאשר יזה דדין כיבוס הוא רק בדם הראוי להזאה, וע"ז הקשו התוס' דאה"נ בעודו בצואר ליכא פסול בהדם ורק דחסר ב' הכשר לזריקה ואינו נכלל בקרא דכשרה ולא פסולה, אבל הא מיהא כשניתז על הבגד הו"ל נשפך וחייל ב' פסולא דא"ר לזריקה וממילא דתיפול"ל דאינו טעון כיבוס מקרא דכשרה ולא פסולה, ונמצא דכל קושית התוס' הוא משום דחל פסול נשפך בהדם, וע"ז הוא דתי' התוס' דשאני הכא דבב"א לא נתמעט בזה מקרא דכשרה ולא פסולה.

אכן ישל"ע בד' התוס' שכתבו דניתז מן הצואר על הבגד חשיב בב"א והא לעיל דף צ"ב ע"ב מבואר גבי דם חטה"ע דבשעה שהגיע לאויר הבגד כבר נפסל דאויר כלי ככלי, וא"כ ה"נ בניתז מן הצואר על הבגד הא פסול נשפך קדים, וצ"ל דמתני' איירי נמי בגוונא דהדביק כלי בצוארה ובזה הוי הפסול והחיוב כיבוס בב"א,

בענין חיוב כיבוס בבגד שנקרע

דף צ"ד ע"ב מתני' נטמא חוץ לקלעים קורעו נכנס ומכבסו במקום קדוש, ובגמ' מתקיף לה רבינא קורעו בגד אמר רחמנא ולא בגד הוא ופרש"י שיהא שם בגד עליו בשעת כיבוסו ומשני דמשייר ביה כדי מעפורת, והנה בתוס' הביאו הא דאיתא בחולין דף קכ"ג טלית שהתחיל לקורעה כיון שנקרע בה רובה שוב אינו חיבור וטהורה, וברש"י שם כתב דכיון דאין ראוי למלאכה ראשונה ואין שמה עליה מיטהרת אע"פ שיש בשיריים שלש על שלש ועדיין ראויה לקב"ט טהרו מטומאתן הראשונה דומיא דכ"ח דשבירתו מטהרתו ושביריו מקב"ט, ויעויל במל"מ בפכ"ג מהלכות כלים הי"א בסו"ד דגם הרמב"ם

העוף שקודם לעולת העוף דהחטאת נחשב מקודש מחמת שהוא מרצה, אבל הא דחטאת העוף קודמת לעולת בהמה אינו מדין מקודש דהא זבחים קודמים לעופות, אלא דהוא דין מגזה"כ דחטאת קודמת וע"כ לא תני לה.

ויש להוסיף לפי"ז דאיכא בזה גם נפקותא לדינא דהדין דחטאת בהמה קודם לעולת בהמה דהוא מדין קדימה של מקודש הוא גם בחטאת ועולה של ב' אנשים נפרדים ויש לפנינו קרבנות שניהם להקריב דמקריב קודם החטאת דהוא דין קדימה של מקודש, אבל הדין דחטאת העוף קודם לעולת בהמה דאינו מדין קדימה של מקודש הוא רק בההקרבה של אותו החיוב דנאמר דין סדר של חטאת קודמת לעולה, והכי דייקא ד' הרמב"ם דבפ"ט מתו"מ ה"ה כתב דם חטאת קודמת לדם העולה מפני שדם החטאת מכפר, ובה"ו כתב חטאת קודמת לעולה אפילו חטאת העוף קודמת לעולת בהמה וכו' בנין אב לכל חטאת שהיא קודמת לעולה הבאה עמה, והוא כש"נ דב' דינים נפרדים נינהו דדינא דדם חטאת קודמת לדם עולה הוא מדין מקודש, ודין חטאת העוף קודמת לעולת בהמה הוא מדין סדר וזהו רק בעולות הבאות עמהם.

בענין זריקה מועלת ליוצא

דף צ' ע"א גמ' מאי לאו בדהדר עיילינהו פליגי ובהא פליגי דמ"ס מיפסל ביוצא ומ"ס לא מיפסלי ביוצא, ובשטמ"ק אות א' הקשה דהא פליגי כמו"כ לגבי בשר ק"ק שיצא לפני זריקה והרי התם ודאי נפסל ביוצא, ובהכרח דטעמא דר"ע משום דזריקה מועלת ליוצא, ותי' דבאימורי קק"ל פליגי בדהדר עייליהו, והדברים תמוהים דכיון דחזינן דנחלקו בבשר ק"ק דודאי נפסל ביוצא ובהכרח טעמא דר"ע משום דזריקה מועלת ליוצא, מהיכ"ת שלא יועיל זריקה לאימורי קק"ל אם נפסלו ביוצא.

ויש לבאר בזה דהנה לענין להוציא מידי מעילה אמר רבנו הגר"ח זצ"ל דא"צ לזה זריקה המתרת בשר באכילה רק דסגי בזה שנתקיים זריקת הקרבן בהבשר, וגם זריקה שלב"מ שאינו מתיר הבשר באכילה נמי מוציא מידי מעילה, אבל להביא האימורים לידי מעילה י"ל דבזה ודאי שצריך שיחול חלות דין מוקטר בהאימורים, דהחלות דין קדשי ה' שחל בהאימורים הוא מחמת זה דחל בהו דין הקטרה, ולפי"ז אפ"ל דסברה הגמ' דר"ע ס"ל דזריקה מועלת ליוצא רק לענין זה שנתקיים בהבשר זריקת הקרבן, אבל לא לענין זה דחל בהבשר זריקה המתרת, וע"כ לענין להוציא מידי מעילה הוא דס"ל לר"ע דזריקה מועלת ליוצא אבל לענין להביא לידי מעילה לא הי' מועיל זאת כיון דלא חל דין הקטרה בהאימורין ובהכרח דהטעם דאימורי קדשי קדשים חלה בהו זריקה לאשוויי בהו דין מעילה הוא בדעילינהו גוואי ולא נפסלו ביוצא עדיין.

פרק דם חטאת

בענין חטאת פסולה אין דמה טעון כיבוס

דף צ"ב ע"א מתני' חטאת פסולה אין דמה טעון כיבוס והנה ברמב"ם בפיה"מ אהא דתנן חטאת פסולה אין דמה טעון כיבוס כתב ז"ל נאמר בפירוש מדם כשרה ולא מדם פסולה, ועל המשנה דלהלן [דף צ"ג] דתנן ניתז מן הצואר על הבגד אינו טעון כיבוס הביא הרמב"ם קרא דאשר יזה לא אמרתי אלא בדם הראוי להזאה, וכ"ה בגמ' שם יכול ניתז מן הצואר על הבגד יהא טעון כיבוס ת"ל אשר יזה לא אמרתי לך אלא בראוי להזאה אמנם ישל"ע ל"ל מיעוטא דמדם כשרה ולא מדם פסולה למעט דם פסול מכיבוס תפול"ל דדם פסול אינו ראוי להזי' וא"כ נתמעט מקרא דאשר יזה.

ס"ל כרש"י בזה עיי"ש.

ולש"י רש"י והרמב"ם צלע"ט הא דמקשי בגמ' קורעו בגד אמר רחמנא ולא בגד הוא והא איכא למימר דקורעו באופן דנשאר בהקרעים שיעור של גע"ג ואהני הקריעה לטהרו מטומאתו ואכתי שם בגד עליה לגבי כיבוס דהא מכאן ולהבא מקב"ט מדין בגד, ואין לומר דהשיעור של גע"ג הוא רק לענין זה דשם בגד עליו לגבי קב"ט דאיתרבא מקרא דוהבגד, אבל הא מיהא לגבי כיבוס לא חשיב בגד זה אינו דהא לעיל דף צ"ד מבואר דגם מטלית פחות מג' כל דמיחדו לתשמיש שם בגד עליו בין לענין קב"ט בין לענין כיבוס וכ"ש אם יש בו שיעורא דגע"ג דמקב"ט בלא יחוד לשיטת רש"י מן הדין שיש עליו שם בגד גם לגבי כיבוס וצ"ע.

בענין דין כלי ובגד לגבי דין כיבוס ומו"ש

דף צ"ה ע"א כלי חרס שיצא כלי אמר רחמנא ולא כלי הוא ומשני שניקב בשורש קטן, וגו' רש"י הוא דניקב בכונס משקה דהוא שיעור כדי טהרתו ועדיין כלי הוא לקבל זתים, ובכלי נחשת נמי מקשי והא לאו כלי הוא ומשני דרציף מירצף, ורש"י פי' דאחר שפוחתו מכין עליו בקורנס ומחברו וחזר שם כלי עליו, והנה לש"י רש"י צ"ב מאי שנא לגבי כ"ח דשם כלי עליו גם בעודו נקוב, ובכלי מתכות כל דנקוב לית ליה שם כלי ורק אחר שמחברו הוא דהדר ביה שם כלי. ונראה פשוט עפ"י מה שהקשו התוס' לגבי כ"ח דאם ניקב בכדי טהרתו א"כ לאו כלי הוא שהרי מיטהר מטומאתו, ות' דכיון דמהני ליה יחוד דאם היה מיחדו לזתים או לרימון היה מקב"ט מכאן ולהבא חשיב הוא כלי לענין שבירה במקום קדוש כיון דאינו מחוסר מעשה אלא יחוד בעלמא, ולפי"ד ניהא דבכ"ח גם בניקב בכדי טהרתו אכתי יכול ליחדו לזתים או לרימונים ע"כ לא בטל מיניה שם כלי, משא"כ בכלי מתכות דשיעור טהרתן הוא באופן דשוב אינם עושים מעין מלאכתן בזה הוי דינא דבטל מיניהו שם כלי וא"א לקיים בהו דין שבירה רק בחוזר ומחברו וחזר שם כלי עליו וא"ש.

בענין ביטול במקצת כלי

דף צ"ו ע"ב בעא מיניה ביטול במקצת כלי טעון מו"ש כל הכלי או אין טעון ומסיק דטעון מו"ש בכל הכלי מקרא דואם בכלי נחשת בשלה ואפילו במקצת כלי, והנה בשו"ע יו"ד סימן קכ"א ס"ו כתב דכלי מתכות שנשתמש מקצתו בחמין נאסר כולו אבל לענין הכשרו לא עלה לו הכשר עד שיכשיר כולו בין לענין הגעלה בין לענין ליבון, וברמ"א כתב דאם ידוע שלא נשתמש אלא במקצתו כבולעו כך פולטו, ובנו"כ כתבו דמד' המחבר נראה דפליג וס"ל דבכל גוונא בעינן הכשר בכולו, והקשו האחרונים דא"כ ל"ל קרא דבשלה דאם ביטול במקצתו כולו בעי מו"ש הא גם בשאר איסורים הוא כן דכולו בעי הכשר.

והנה בס' מגנזי הגר"ח סימן ס' כתב ליישב דנפק"מ אם הגעיל מקצת כלי ואח"כ מקצתו השני דבדין הגעלה דשאר איסורים הרי מהני גם הגעלה לחצאין, אבל בדין מו"ש בעינן בכולו בב"א דאם עשה מו"ש רק במקצת הרי דהדר החיוב בכולו מחמת אידך מקצת עכ"ד. ונראה די"ל עוד דגם אם נימא דא"צ מו"ש בכולו בב"א אבל אכתי איכא נפק"מ היכא דהגעיל מקצת כלי קודם שנעשה נותר, וא"כ בשעה דחל דין מו"ש ליכא בליעות כלל בחצי השני ורק משום דינא דביטול מקצת כלי בעי מו"ש בכולו הוא דצריך לקיים מו"ש בכולו וא"ש.

בענין סכין לשחיטה

דף צ"ז ע"ב גמ' מה עולה טעונה כלי וכו' אלא סכין, ויליף מקרא דויקח את המאכלת, וברש"י בד"ה אלא סכין [נדפס בדף צ"ח ע"א] לשחיטה לאפוקי צור וקנה דכלי שרת בעינן, וצ"ב דהא לכאורה ב' דינים נינהו חדא דין דבעינן כלי, ושנית דבעינן כלי שרת, וצ"ב הא דכתב רש"י לאפוקי צור וקנה דכלי שרת בעינן, והנראה ללמוד מד' רש"י דכל הדין דבעינן כלי בשחיטה הוא מחמת זה דבעינן כ"ש, אכן ישל"ע דבבבמה הא לא בעינן כלי שרת דאין כלי שרת בבמה, אכן י"ל דאאע"ה כיון דעקד את יצחק במקום המקדש היה לזה דין הקרבת מקדש והיה טעון כלי שרת.

והנה יסוד הדברים דיסוד דין כלי הוא משום דבעינן כלי שרת שמעתי ממו"ר הגרא"י הלוי שליט"א בשם הגרי"ד זצ"ל בשי' הרמב"ם דהנה ברמב"ם כתב בפ"ד מהלכות מעה"ק ז"ל כל הזבחים אין שוחטין אותן לכתחילה אלא בסכין מכלי שרת ואם שחט בכל דבר ששוחטין בו אפילו בקרומית של קנה כשרים, ומבואר ברמב"ם דלמצוה בעינן כלי שרת ובדיעבד כשר גם אם אינו כלי, וביאר בזה הגרי"ד זצ"ל דס"ל להרמב"ם דכל הדין כלי הוא מחמת זה דבעינן כלי שרת, וממילא דכיון דהדין כלי שרת הוא רק למצוה גרידא גם עיקר הדין כלי הוא רק למצוה דהא בהא תליא, ודן לפי"ז אם בבמה בעי כלי דהא בבמה ליכא דין כלי שרת ואי נימא דכל הדין כלי הוא תלי בדין כלי שרת א"כ בבמה דליכא דין כ"ש לא נבעי נמי כלי, אכן אמר הגרי"ד דבבמה דליכא דין כ"ש איכא קיום דין כלי גם בלא כ"ש אבל במקדש ליכא דין כלי בלא כלי שרת עכ"ד, ולפי"ז ניהא בפשיטות הא דבעקידת יצחק היה טעון כלי דגם אם נימא דהיה לזה דין הקרבת במה אבל הא מיהא בעינן כלי.

מאות תמונות מרהיבות עין להבנת כל סדר הקטורת

חיבור מדהים ומקיף של פיטום הקטורת והקטרתה

ניתן להשיג בחנויות הספרים המוכרות

פרק תשיעי

דף פג (ט"ז כסליו)

כל הקדשים שנפסלו ועלו על המזבח, קדשו המזבח ואין מורדין אותו. וכל זה דוקא כשאותן קדשים ראויין לאשים, אבל נסכים פסולין שאינן לאשים, אם עלו - ירדו.

עוד בענין שאותן הקדשים היו נבררין לחלק גבוה ונפסלו, אבל אם לא נבררו מעולם לחלק גבוה, כגון קמץ המנחה שלא קדשה עדן בכלי לאחר קמיצה ונפסלה, אף אם עלתה תרד. וכל שכן כל אסורי המזבח כגון רובע ונרבע וכהאי גוונא וכדלקמיה, אף אם עלו ירדו, לפי שאינן ראויין מתחלתן.

אברים שפקעו מעל המזבח יחזירם, ומבאר פרטיו לקמן.

דם שנפסל על ידי לינה ועלה על גבי המזבח, מסתברא דלא ירד.

דף פד (י"ז כסליו)

אלו אם עלו לא ירדו: הלן - בין דם בין בשר בין אמורין, וזבח שיצא חוץ לעזרה, או שננטמא, או שנשחט על מנת להקטיר חוץ לזמנו או חוץ למקומו, או שקבלו טמאין [לאפוקי שארי פסולין לעבודה] וזרקו את דמו - הואיל וראויין לעבודת צבור, וכן פסח וחסאת ששחטן שלא לשמן [הואיל וכשרין בשאר קרבנות], כל אלו אף על פי שהן פסולין - אם עלו לא ירדו.

נשחטה בלינה, או שנשפך דמה, או שיצא דמה חוץ לקלעים - אם עלתה תרד. וכל שכן בכל אסורי המזבח כגון רובע ונרבע וכו', אפלו נפסלו לאחר שהקדשו - אם עלו ירדו.

עולה שעלתה חיה לראש המזבח - תרד. שחטה בראש המזבח - לא יורידה, אלא יפשוט וינתחה במקומה, ויתבאר לקמן.

דף פה (י"ח כסליו)

אמורי קדשים קלים שהעלה על המזבח לפני זריקת דמן, אף שקדם זריקה לא הבררו עדן לחלק גבוה למזבח דאפלו מעילה לית בהו עדן, מפל מקום לא ירדו.

קדשי קדשים ששחטן בדרום, או שקבל דמן בדרום, אם עלו ירדו. ויש אומרים דלא ירדו.

יש אומרים דבעלי מומין שאין נפרין אין להורידן להדיא מעל המזבח דאיכא בזיון, אלא דוחה אותן כלתאחר יד.

כשים שאם עלו הפסולין לא ירדו, כן אם ירדו לא יעלו. ודוקא כשלא משלה בהו האור, אבל כש משלה בהו האור יעלו, ויתבאר לקמיה. עולה פסולה אינה צריכה הפשוט ונתוח אלא שורפה בעורה.

הא דאמרינן לעיל שאם שחטה בראש המזבח יפשיט וינתחה במקומה, הקרבים צריק להוציאן ולהורידן למטה ולהדיחן מפרש שלהן ולהחזיר ולהעלותן על גבי המזבח.

ואלו אם עלו ירדו ואף על פי שהן כשרין, דלא שיק בהו מזבח כלל: בשר קדשי קדשים, ובשר קדשים קליו, ומותר העמר, ושתי הלחם, ולחם הפנים, ושירי מנחות, והקטרת [שהעלה אותה על מזבח החיצון].

הצמר שבבאשי כבשים של עולה, וכן שער שבזקן תישים, והעצמות, והגידים, והקרבים, והטלפים - בזמן שהן מחברין עם הבשר יעלו, פרשו - לא יעלו, ואפלו אם עלו - ירדו. ויש מרבוותא דסברי דאם עלו לא ירדו, וגם סבירא להו דאם פרשו ועודם על גבי המזבח דיעלם לכתחלה.

דף פו (י"ט כסליו)

עצמות קדשי קדשים הנאכלין כגון חטאת ואשם שפרשו מהבשר לפני זריקה, מועליו בהו עד שעת זריקה, שהזריקה מתירתן להנות מהו כמו שמתיר הבשר [ונותר לא שיק בזה דלאו בר אכילה הוא]. ואם פרשו לאחר זריקה אין מועליו בהו.

וכן עצמות העולה שפרשו לפני זריקה, מועליו בהו רק עד שעת זריקה אבל לא אחר כה, שבזה גם כן הזריקה מתרת אותן להנות מהו [דהינו לעשות מהו כלים] כיון שבעת הזריקה כבר לא היו עומדין להקטרה מפני שפרשו מהבשר. אבל אם היו מחברין להבשר בשעת זריקה ופרשו אחר כה - מועליו בהו לעולם.

עצמות וגידים שפקעו מעל גבי המזבח לארץ, לא יחזירם. ויש אומרים דהוא הדין אותם פסולים שעלו דתנן בהו דלא ירדו, אם משלה בהו האור כל כה עד שנתעכלו קצת ופקעו מעל גבי המזבח לארץ, לא יחזירם.

אברים כשרים שפקעו מעל המזבח, אם יש בהו עדן ממש - אפלו פקעו אחר חצות הלילה יחזיר ומועליו בהו, ואם אין בהו ממש - אפלו פקעו קדם חצות לא יחזיר ואין מועליו בהו. נתחרר הבשר ויבש כעץ ופקע, קדם חצות - יחזיר ומועליו בהו, לאחר חצות - לא יחזיר ואין מועליו בהו.

וכל זה כשפקעו מעל גבי המזבח לארץ, אבל אם פקעו ממקום המערכה למקום אחר על המזבח גופא, אפלו הוא אפר בעלמא וכל שכן גחלת דאית ביה עדן ממש, אפלו הכי יחזיר ומועליו בו, ואפלו הוא לאחר חצות.

דף פז (כ' כסליו)

קימא לן דחצות כל היכא דמשפחא להו אפלו הם מנחים על הארץ - חשבינן להו כנתעכלו. ועל כן אם נפלו האברים לארץ קדם חצות והחזירן אחר חצות, אין מועליו בהו, ומפל מקום אסור להנות מהו מדרבנן, ויש אומרים דיש בהו אסור הנאה מן התורה כיון דעל כל פנים החזירן על המזבח.

אברים שלנו בעזרה, מקטר והולך כל הלילה. אבל אם נשאר עד עמוד השחר שוב אינו מקטר, דנפסל בלינה. לן בראשו של מזבח - מקטר והולך לעולם, ירדו משם לארץ - לא יעלם שוב על המזבח, דלינה מועלת לפסל אפלו בראשו של מזבח.

כשים שהמזבח מקדש את הראוי לו, כה הכבש מקדש הראוי לו. וכשים שהם מקדשין הראוי להו, כה הפלים מקדשין הראוי להו, דהינו משנכנס בהו דבר הראוי להו נתקדש אותו דבר קדשת הגוף ולא יפדה לעולם.

ואם קבל בכלי שרת דם הפסול, כגון שננטמא הדם או שקבלו זר וכל כהאי גוונא, יש אומרים דהפלי שרת מקדשו וצריק להעלותו על גבי המזבח, אף דאין נחשב לקרבן כיון שקבלוהו פסולין, אפלו הכי מהני הפלי שרת כמו המזבח גופא דקימא לן בו דאם עלו לא ירדו אף דגם שם אינו נחשב לקרבן, ויש אומרים דהפלי שרת לא מהני לזה.

אם עלה על גבי המזבח או על גבי הכבש ואחז בידו באוירו אברים פסולים, הרי זה כמו שמנח על גבי המזבח ולא ירדו ומקטירן. אבל אם עמד על גבי קרקע הרצפה ותלה אותן בקנה על גבי אוירו של מזבח, נשאר הדבר בספק אם זה חשיב כמנח על גבי המזבח או לא.

עולת העוף שמליקתה בראש המזבח, אם חשב במליקתה להקטירה למחר - לא הוי פגול על ידי זה, אם לא כשאמר הריני מולקה על מנת להורידה למחר ולהעלותה ולהקטירה.

דף פח (כ"א כסליו)

כְּלֵי הַלַּח מְקַדְּשִׁין אֶת הַלֶּחֶם, וּמִדַּת יָבֵשׁ מְקַדְּשֹׁת אֶת הַיָּבֵשׁ. וְאִין מְקַדְּשֹׁת אֶלָּא בַּעֲזָרָה, וְגַם כְּשֶׁהֵן שְׁלֵמִין וְלֹא שְׁבוּרִין. וְאִין מְקַדְּשֹׁת אֶלָּא מִתּוֹכָן [לְאַפּוּקֵי חֻקֵּי מוֹשְׁבּוֹ מִבְּחוּץ]. וְאִין מְקַדְּשֹׁת אֶלָּא בְּזִמְנָן [לְאַפּוּקֵי אִם קִבֵּל הַדָּם בְּלִילָה], וְאִם קִדַּשׁ שְׁלֵא בְּזִמְנָן מִכָּל מְקוֹם מִהַגְּנֵי הַקְּדוּשׁ לְהַפְסֵל. וְאִין מְקַדְּשֹׁת אֶלָּא כְּשֵׁיט בְּהֵן שְׁעוּר הָרְאִי לְאוֹתוֹ דְּבַר, אֲבָל אִם אֵין בְּהֵם הַשְּׁעוּר [כְּגוֹן שְׁנֵיתָן בְּמִדַּת עֶשְׂרוֹן פְּחוֹת מִזֶּה] - מִהַגְּנֵי הַקְּדוּשׁ לְהַפְסֵל אֲבָל לֹא לְהַקְרִיב, וְאִם דַּעֲתוֹ לְהַשְׁלִים עַד הַשְּׁעוּר - מִהַגְּנֵי הַקְּדוּשׁ אַף לְהַקְרִיב.

אִין מִדּוֹת הַלַּח מְקַדְּשֹׁת אֶת הַיָּבֵשׁ, וְאִין מִדּוֹת הַיָּבֵשׁ מְקַדְּשֹׁת לְלַח. וְדוֹקָא מִדּוֹת, אֲבָל כְּלֵי הַלַּח מְקַדְּשֹׁת אֶת הַיָּבֵשׁ.

כְּלֵי הַקְּדֵשׁ שְׁנִקְבּוּ, אִם יוֹכֵל לַעֲשׂוֹת מַעֲיֵן מְלֹאכְתָּן הָרֵאשׁוֹנָה - מְקַדְּשִׁין, וְאִם לֹא - אִין מְקַדְּשִׁין.

אִין מְבִיאִין מִנְחוֹת וְנִסְכִּים וּמִנְחַת בְּהֵמָה מִן הַבְּכוֹרִים וּמְדוּמָע, וְאִין צְרִיךְ לומר מְעַרְלָה וְכִלְאֵי הַפָּרִים שְׁאַסוּרִין בְּהִנְאָה. וְאִם הִבִּיא, לֹא קִדַּשׁ לְקָרֵב, אֲבָל קִדַּשׁ לְפָסֵל.

כְּלֵי הַקְּדֵשׁ שְׁנִקְבּוּ אוֹ נִסְדְּקוּ אִין מִתְקַנְיִן אוֹתָן, דְּאִין עֲנִיּוֹת בְּמְקוֹם עֲשִׂירוֹת, אֶלָּא מִתִּיד אוֹתָן מִחֻדַּשׁ. וְהוּא הַדִּין אִם נִפְגְּמוּ פְּגִימוֹת גְּדוּלוֹת שְׁיִהִיָּה מִנְכָּר אַחַר כֵּךְ תִּקְוִין לְכָל, אִין כְּבוֹד לְמַקְדֵּשׁ לְתַקְנֵן. וְכֵן סִפִּין שְׁנִפְגַּם פְּגִימָה גְּדוּלָה אִין מְשַׁחֲזִין אוֹתוֹ, וְהוּא הַדִּין אִם נִשְׁמַט מִקְּתוֹ אִין מְחַזְרִין אוֹתוֹ.

בְּגִדֵי כְּהֵנָה שְׁנִתְלַכְּלוּ, אִין מְלַבְּנִין אוֹתָן בְּנִתְר וְאִהֵל וְאִין מְכַבְּסִין אוֹתָן בְּמִים. וְאִם לֹא הָיָה גְּעוּל רַב וְיוֹסֵר הַגְּעוּל עַל יְדֵי כְּבוֹס בְּמִים לְבַד, יֵשׁ מִתִּירִין בְּגִמְרָא לְכַבְּסֵם בְּמִים, וְיֵשׁ מִחְמִירִין גַּם בְּזֶה. וְכֵל זֶה לְעַנְּן לְכַתְּחֵלָה, אֲבָל בְּדִיעֵבַד אֶפְלוּ אִם הָיָה גְּעוּל רַב וְהִסִּיר עַל יְדֵי נִתְר וְאִהֵל וְעֵבַד בְּהֵן - כְּשֵׁר.

פֶּרֶק עֲשִׂירִי

דף פט (כ"ב כסליו)

כָּל הַתְּדִיר מִחִבְרוֹ קוֹדֵם אֶת חִבְרוֹ. הַתְּמִידִין קוֹדֵם לְמוֹסְפִין. מוֹסְפֵי שַׁבָּת קוֹדֵם לְמוֹסְפֵי רֵאשׁ חֹדֶשׁ, דְּהֵם תְּדִירֵי יוֹתֵר. וּמוֹסְפֵי רֵאשׁ חֹדֶשׁ קוֹדֵם לְמוֹסְפֵי רֵאשׁ הַשָּׁנָה מִטַּעַם זֶה.

כָּל הַמְּקַדֵּשׁ מִחִבְרוֹ קוֹדֵם אֶת חִבְרוֹ. וְעַל כֵּן דָּם הַחֲטָאת קוֹדֵם לְדָם הָעוֹלָה אִם שְׁנִיָּהֵן שְׁחוּטִין וְעוֹמְדִין לְזָרֵק, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְכַפֵּר עַל חֲבִיבֵי כְּרִתוֹת, מֵה שְׁאִין כֵּן בְּעוֹלָה שֶׁהוּא רַק עַל חֲבִיבֵי עֲשִׂיָּה. אֲבָרֵי עוֹלָה קוֹדֵם לְהַקְטִירָתָן לְאַמּוּרֵי חֲטָאת [אִם נִזְרְקוּ דְמֵי שְׁנִיָּהֵן]. מִפְּנֵי שֶׁהִיא כְּלָה כְּלִיל. חֲטָאת קוֹדֵם לְאַשֶׁם, מִפְּנֵי שֶׁדָּמָה נִתֵּן עַל אַרְבַּע קַרְנוֹת. אֲשֶׁם קוֹדֵם לְתוֹדָה וְאִיל נְזִיר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא קִדְּשֵׁי קִדְּשִׁים.

תוֹדָה וְאִיל נְזִיר קוֹדֵם לְשִׁלְמִים, מִפְּנֵי שֶׁהֵן נֶאֱכָלִין לְיוֹם אֶחָד וְטַעוּנִין לְחֵם. הַשְּׁלֵמִים קוֹדֵם לְכֹחֹר, מִפְּנֵי שֶׁהֵן טַעוּנִין שְׁתֵּי מִתְּנֻגוֹת שֶׁהֵן אַרְבַּע וְסִמְיָה וְנִסְכִּים וְתִנּוּפֹת חֲזָה וְשׁוֹק, וְכֹחֹר אֵינּוּ טַעוּן אֶלָּא מִתְּנֵה אַחַת וְגַם אֵינּוּ צְרִיךְ לְכָל זֶה. הַכֹּחֹר קוֹדֵם לְמַעֲשֵׂר, מִפְּנֵי שֶׁקְּדָשׁוֹ מִרְחֵם וְנֶאֱכָל לְכֹהֲנִים. הַמַּעֲשֵׂר קוֹדֵם לְעוֹפוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא יָבֵחַ [זְבִיחַת סִכִּין אֲבָל עוֹף בְּמִלְקָה] וְיֵשׁ בוֹ קִדְּשׁ קִדְּשִׁים שְׁנֵי דְבָרִים - דָּמוֹ וְאַמּוּרֵיוֹ.

הָעוֹפוֹת קוֹדֵם לְמִנְחוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מִיְנֵי דָמִים. מִנְחַת חוּטָא קוֹדֵם לְמִנְחַת נְדָבָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בָּא עַל חוּטָא. חֲטָאת הָעוֹף קוֹדֵם לְעוֹלַת הָעוֹף, וְכֵן כְּשֶׁהוּא מְפָרֵשׁ אֶת קִנּוֹ קוֹרָא שֵׁם לְחֲטָאת תַּחֲלָה.

דָּם חֲטָאת וְאַבְרֵי עוֹלָה, אוֹ דָם עוֹלָה וְאַמּוּרֵי חֲטָאת, יְכוֹל לְהַקְדִּים בְּהֵן אִיזוֹ שְׁיִרְצָה.

דָּם עוֹלָה קוֹדֵם לְדָם אֲשֶׁם, וְדַעַת הַרְמַב"ם דְּגַם בְּזֶה אֵיזָה מֵהֵם שְׁיִרְצָה יְקָדִים.

תוֹדָה קוֹדֵם לְאִיל נְזִיר.

בְּשֵׁר קִדְּשִׁים קָלִים אוֹ אִמּוּרִין שְׁלֵהֵן שְׁיִצְאוּ חוּץ לְקִלְעִים, וְנִזְרַק הַדָּם וְהוּן בְּחוּץ, מִכָּל מְקוֹם הַזְּרִיקָה מוֹעֵלֶת לְהִבְיֵאֵן לְיַדֵּי פְּגוּל נוֹתֵר וְטַמָּא, וְלִהְבִּיא הָאִמּוּרִין לְיַדֵּי מַעֲיָלָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דָּאִם הַכְּנִיס הָאִמּוּרִין אַחַר זְרִיקָה לְפָנִים צְרִיךְ לְהַקְטִירָן.

דף צ (כ"ג כסליו)

מִנְחַת נְדָבָה וּמִנְחַת סוּטָה - שְׁקוּלִין הֵן וְאֵיזָה שְׁיִרְצָה יְקָדִים. וּמִנְחַת חוּטָא, כְּשֵׁם שְׁקוּדָמַת לְמִנְחַת נְדָבָה [וְכֹדְלַעִיל], כֵּן קוֹדֵם לְמִנְחַת סוּטָה.

כָּל הַחֲטָאוֹת קוֹדְמוֹת לְעוֹלוֹת, וְאַפְלוּ חֲטָאת הָעוֹף לְעוֹלַת בְּהֵמָה, וְאַף חֲטָאת יוֹלְדֵת שְׂאִינָה בָּאָה עַל חוּטָא גַם כֵּן קוֹדֵם לְעוֹלַת בְּהֵמָה הַבָּאָה עִמָּה.

הַפָּרִים קוֹדְמִין לְאִילִים, שְׁכֵן נִתְרָבוּ בְּנִסְכִּים. וְאִילִים קוֹדְמִין לְכִבְשִׁים, גַּם כֵּן מִטַּעַם זֶה. וְכִבְשִׁים קוֹדְמִין לְשַׁעֲרִים, שְׁכֵן נִתְרָבוּ בְּאִמּוּרִין שְׂאֵלְתָן קָרְבָּה. בְּמֵה דְבָרִים אִמּוּרִים, שְׁהִיוּ כְּלָן מִמִּין קָרְבָּן אֶחָד עוֹלוֹת אוֹ שְׁלָמִים, אֲבָל אִם הָיָה אֶחָד מֵהֵן עוֹלָה וְהַשְּׁנֵי שְׁלָמִים, אוֹ שְׁהִיָּה אֶחָד מֵהֵן חֲטָאת וְהַשְּׁנֵי עוֹלָה, הָעוֹלָה קוֹדֵם לְשְׁלָמִים בְּכָל גְּוִנֵי, וְכֵן הַחֲטָאת קוֹדֵם לְעוֹלָה בְּכָל גְּוִנֵי.

אֶמְנָם בְּקָרְבָנוֹת הַחֵג אֵינּוּ כֵן, אֶלָּא קָרְבִין עַל סֵדֵר הַכְּתוּב, שְׁנֶאֱמַר בְּהֵן כַּמִּשְׁפָּט. כִּיצַד, בְּתַחֲלָה פָּרִים, וְאַחֲרֵיהֶם אִילִים, וְאַחֲרֵיהֶם כִּבְשִׁים, וְאַחֲרֵיהֶם שַׁעֲרִים - אַף עַל פִּי שֶׁהַשַּׁעֲרִים חֲטָאת וְכָל אֵלוֹ שְׁקָדְמוּ אוֹתָן עוֹלוֹת.

וְכֵן בְּשִׁגְגַת צְבוּר בְּעִבּוּדָה זָרָה שֶׁהֵן מְבִיאִין פֶּר עוֹלָה וְשַׁעֲרֵי חֲטָאת - הַפָּר קוֹדֵם, שְׁנֶאֱמַר בוֹ כַּמִּשְׁפָּט, דְּהִינּוּ כַּסְדֵּר הַכְּתוּב שֵׁם.

פֶּר כֹּהֵן מְשִׁיחַ קוֹדֵם לְפֶר הָעֵלֶם דְּבַר שֶׁל צְבוּר. וְפֶר הָעֵלֶם דְּבַר קוֹדֵם לְפֶר עִבּוּדָה זָרָה, שְׁזֶה חֲטָאת זָרָה עוֹלָה.

הִיו שֵׁם חֲטָאת הָעוֹף וּמַעֲשֵׂר וְעוֹלַת בְּהֵמָה, הוֹאִיל וְעוֹלָה קוֹדְמַת לְמַעֲשֵׂר, וְחֲטָאת הָעוֹף קוֹדְמַת לְעוֹלַת בְּהֵמָה, מִקְרִיב חֲטָאת הָעוֹף תַּחֲלָה וְאַחַר כֵּךְ הָעוֹלָה וְאַחַר כֵּךְ הַמַּעֲשֵׂר.

שַׁעֲרֵי שֶׁהַצְּבוּר מְבִיאִין אוֹתוֹ עַל עוֹן עֲפוּ"ם, קוֹדֵם לְשַׁעֲרֵי נְשִׂיא. שַׁעֲרֵי נְשִׂיא, קוֹדֵם לְשַׁעֲרֵי שֶׁהִיָּחִיד מְבִיא אוֹתוֹ.

הִיו שְׁנַיִם, אֶחָד הִבִּיא שַׁעֲרֵיהָ עַל עוֹן שְׁזָדוּנוּ כְּרַת וְשִׁגְגַתוֹ חֲטָאת, וְאֶחָד הִבִּיא כְּשִׁבָּה, אוֹתוֹ שֶׁהִבִּיא שַׁעֲרֵיהָ הוּא קוֹדֵם.

עֹמֵר קוֹדֵם לְכִבְשׁ הַבָּא עִמּוֹ.

שְׁתֵּי הַלֶּחֶם שְׁמִבִּיאִין בְּעֶצְרַת, קוֹדְמִין לְשְׁנֵי כִבְשִׁים הַבָּאִים עִמָּהֵן. מִנְחַת הָאִישׁ, קוֹדֵם לְמִנְחַת הָאִשָּׁה.

מִנְחָה קוֹדְמַת לְזֵיַן, וְזֵיַן לְשִׁמּוֹ, וְשִׁמּוֹ קוֹדֵם לְמִלַּח, וּמִלַּח קוֹדֵם לְעֶצִים [דִּידוּעַ דְּכָל אֶחָד יְכוֹל לְהַתְּנַדֵּב זֵיַן בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, וְשִׁמּוֹ בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, וְעֶצִים בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, כְּדֹאִיתָא בְּמִנְחוֹת ק"ו ק"ז], פָּרִים קוֹדְמִין לְאִילִים, וְאִילִים לְכִבְשִׁים. אֵימְתֵי בְּזִמְן שְׁבָאוּ כְּאֶחָד, אֲבָל הִבָּא רֵאשׁוֹן קָרֵב רֵאשׁוֹן הִבָּא אַחֲרוֹן קָרֵב אַחֲרוֹן.

וְהִגְי מְלֵי כְּשָׁבָאוּ בְּנְדָבָה, אֲבָל בְּקָרְבָנוֹת הַחֵג פָּרִים קוֹדְמִין לְאִילִים וְכֵן אִילִים לְכִבְשִׁים וְכֵן כִּבְשִׁים לְשַׁעֲרִים אֶפְלוּ בָּאוּ אַחֲרוֹנִים.

כָּל הַחֲטָאוֹת שֶׁבְּתוֹרָה קוֹדְמוֹת לְאַשְׁמוֹת, חוּץ מֵאַשֶׁם מְצַרַע מִפְּנֵי שֶׁהוּא בָּא לְהַכְשִׁירוֹ לְקִדְּשִׁים וּלְבִיאַת מְקַדְּשׁ, וְאַפְלוּ לְגִבֵי חֲטָאתוֹ גּוֹפָא הוּא קוֹדֵם.

נתנו להם על בגד טמא, גם כן הבגד טעון כבוס, אף שבגביעתו לבגד נטמא, כיון שמקדם היה הדין טהור, ואית מרבוותא דסברי דאין טעון כבוס.

נתנו מן הצנאר על הבגד, או שנשפך מן הצנאר על הרצפה ואספו לתוך הכלי ונתנו ממנו על הבגד, אינו טעון הבגד כבוס כיון שאין הדין ראוי להזאה.

וכן אם נתנו דם על הבגד מן קרן המזבח, או מן הכוס שבידו לאחר שגמר הארבע זריקות קדם שנשפך על היסוד, אין טעון כבוס.

אין טעון כבוס אלא דם הראוי להזאה. ועל כן אם קבל הדין בשני כלים ובכל אחד לא היה בו שעור הזיה, אף שערבן אחר כך יחד אין ראויין להזאה, ולכן אם נתנו מן כלי זה על הבגד אין טעון כבוס. ולענין קדוש מי חטאת באפר פרה, אם קדש פחות מכדי הזיה בכלי זה [דהיינו כדי שיטבל ראשי גבעולין וזיה] ופחות מכדי הזיה בכלי זה, אף שחזר וערבן יחד לא קדש, ואין ראויין להזאה.

צריך שיטבל אצבעו בדם שבכלי כשורצה להזות על קרנות המזבח מדם החטאת או ההזאות של חטאות הפנימיות, ולא שיקנח האצבע בשולי הכלי או בדפנותיו.

כשנותן ההזאות של חטאת על הקרנות או ההזאות של חטאת הפנימיות, צריך לטבל אצבעו בדם על כל הזיה, דשירי הדין שיש על אצבעו מהזאה אחת פסולין להזות עוד מהם, ועל כן צריך לקנח אצבעו בין כל הזיה והזיה בשפת מזרק.

נתנו הדין מאצבעו אחר שיצאת הזאה מידו, אינו טעון כבוס, ששירי הדין שבאצבע הלא פסולין להזיה וממילא אינו טעון כבוס וכנ"ל.

נתנו על העור עד שלא הפשט, אינו טעון כבוס, דבעינן שיהא נתון על דבר שהוא ראוי לקבל טמאה. משתפשט אף שלא נתעבד עדין, טעון כבוס, דאי בעי חשיב עליה להשתמש בו כמות שהוא ואז הוא מקבל טמאה, ועל כן הוא תמיד בכלל ראוי לקבל טמאה.

ומטעם זה אפלו נתנו הדין על בגד שהוא פחות משלש על שלש אצבעות גם כן טעון כבוס, אף דשעור פחות כזה אינו מקבל טמאה, אי בעי חשיב עליה להשתמש בו כמות שהוא היה מקבל טמאה על כן הוא בכלל ראוי לקבל טמאה. ויש חולקין וסבירא להו דדוקא אם הוא שלש על שלש ולא בפחות מזה.

ואחד שנתנו על הבגד, ואחד שנתנו על העור הרה, טעון כבוס. וכיצא בהן, ואחד שנתנו על העור הרה, טעון כבוס.

אינו טעון כבוס אלא מקום שנתנו עליו הדין ולא יותר. ודוקא אם אותו הדבר ראוי לכבוס, לאפוקי כלי עץ וכלי מתכות אם ינתנו עליהן אינו טעון כבוס אלא גרירה בלבד. ומטעם זה אם נתנו על עור קשה גם כן אינו טעון כבוס אלא גרירה, ויש מחמירין בעור אפלו הוא קשה. הכבוס צריך להיות דוקא בעזרה.

וזה אינו נוהג אלא דוקא בדם חטאת שנתנו, ולא משאר קדשי קדשים דבהן אינו צריך כבוס. ואפלו אם על אותו הדין נתנו מלמעלה דם חטאת, גם כן אינו צריך כבוס, שאותו הדין אינו נבלע בו מכיון שכבר בלוע בדם עולה. אבל אם נתנו מתחלה דם חטאת, ואחר כך עולה או דם חלין, טעון כבוס.

וכן שבירת כלי חרס שבשל בהן הקדשים, צריך להיות גם כן דוקא בעזרה. ויש אומרים דגם שבירת כלי חרס אינו נוהג אלא בחטאת לבד, ובשאר קדשים די בהגעלה מן התורה אפלו בכלי חרס.

מריקה ושטיפה בכלי נחשת שהצריכה התורה, הוא גם כן דוקא בעזרה. ובזה אין נפקא מינה אם נחבשל בהן חטאת או שארי קדשים

כל האשמות שבתורה באין בני שתי שנים, ובאין בכסף שקלים, חוץ מאשם נזיר ואשם מצרע שהן באין בני שנה, [ולכל אחד הוא לעכובא, לזה בן שנים ולזה בן שנה, כדאיתא בפרק התכלת דף מ"ח], ואין צריך להוציא עליהן כסף שקלים.

כשם שקודמין בהקרבתן חטאת לאשם אשם לתודה וכו', כך קודמין באכילתן.

שלמים של אמש ושלמים של היום, של אמש קודמין, בין לענין הקרבה בין לענין אכילה.

שלמים שבאו אמש לעזרה ושיחטן היום, וחטאת ואשם שנשחטו היום, ושניהן עומדין לזריקה, חטאת ואשם קודמין. וכן שלמים שקרבו אמש, וחטאת ואשם שקרבו היום, חטאת ואשם קודמין לאכילה, אף שלשלמים אין לו רק זמן קצר עד הערב ולחטאת ואשם יש זמן אף בליה - מכל מקום הם קודמין.

הכהנים ראשין לאכלן צלויין שלוקין ומבשלין, וגם לתת לתוכן תבלין. וכן הישראלים באכילת שלמים שלהן וכדלעיל בפרק איזהו מקומן. והכהנים אין ראשין לתת לתוכן תבלין תרומה.

דף צא (כ"ד כסליו)

תדיר ומקדש, כגון עולת מוספי ראש חדש ופר העדה שהוא חטאת, יוכל להקדים איזה שירצה דשקולין הן.

אף דבארנו דתדיר קודם לשאינו תדיר, אם שחט לשאינו תדיר ברישא - גומר עבודתו וזרק את דמו ואחר כך שחט לתדיר. אבל אם קדם שזרק את דם שאינו תדיר שחט לתדיר, יהיב לאחר למרס את דם של אינו תדיר שלא יקרב ביתנים, וגומר עבודת התדיר, ואחר כך גומר עבודת קרבן השני. והוא הדין בכל זה לענין מקדש ושאינו מקדש.

יכול אדם לנדב מנחה של שמן לבד, ושעורו לא פחות מלג, וקומצין אותה והוא נקטר על גבי המזבח, והשירים נאכל לכהנים.

יכול אדם לנדב יין לבד, ומנסכו פלו על גבי השיתין כמו מנחת נסכים.

דף צב (כ"ה כסליו)

הדין והשמן והנסכים שנטמאו אחר שנתקדשו בכלי שרת, עושה להן מערכה בפני עצמן על הרצפה שבגזרה ושורפן, ויש אומרים שעל המזבח עושה מערכה בפני עצמה בשביל זה כדי לשרפן.

ואם הכניס חטאת העוף בין מליקה להזיה להיכל, נשאר הגמרא בספק, לפיכך תשרף. ואם פרס העוף מעצמו ונכנס להיכל, לא נפסל על ידי זה.

פרק אחד עשר

דם חטאת שנתנו על הבגד, הרי זה טעון כבוס, אחד חטאות הנאכלות ואחד חטאות הפנימיות.

חטאת פסולה, אין דמה טעון כבוס, בין שהיתה לה שעת הכפיר ונפסל אחר כך כגון שלן הדין או נטמא או שיצא לחוץ, ובין שהיתה פסולה מעקרא כגון שנשחט על מנת לאכל חוץ לזמנו וחוץ למקומו או שקבלו פסולין את דמו. וכן חטאת העוף שנתנו מדמה על הבגד, אין טעון כבוס.

דף צג (כ"ו כסליו)

נתנו הדין מבגד לבגד, הרי זה ספק בגמרא אי הדין עדין ראוי לזריקה כשיאספנו וממילא טעון כבוס, או שוב אינו ראוי לזריקה ואין טעון כבוס, ולא איפשטא האיבעיא.

וכדלקמיה.

דף צד (כ"ז כסליו)

ד"ם חטאת ומראות נגעים, צריך לכבס הבגד במים, ואחר כך מעבירין עליו אותן שבגה סממנים שמעבירין על הכתם רוק תפל ומי רגלים ונתר וכו', וצריך לשפשף יפה בכל סימן וסימן, וגם להעבירן כסדרן זה אחר זה, ורוק תפל צריך שיהא עם כל אחד ואחד. ויש אומרים שמי רגלים אין להעביר על הדם מפני שאין מכניסין מי רגלים למקדש [רמב"ם, ולד"ה אפ"ש גם כן שאין צריך לצרף רוק תפל עם כל אחד, ע"י בלחם משנה], ולדעה הראשונה מפני שמבליע להו ברוק תפל אין צריך לחוש לזה.

בגד שנתז עליו ד"ם חטאת ויצא חוץ לעזרה, מחזירו לעזרה ומכבסו שם. נטמא חוץ לעזרה כיצד יעשה, קורעו כדי שיטהר, ומכניסו ומכבסו בפנים. וצריך להניח בו שלם כדי מעכרת, לפי שנאמר בגד צריך לכבס בגד. ואף על פי שהוא טמא מדבריהם מפני כדי מעכרת שנשארה בו, כיון שנקרע רבו טהור מן התורה ומתה להכניסו למקדש כדי לכבס הדם.

כלי חרס שבשל בו החטאת ויצא, מכניסו ושוברו בפנים. נטמא בחוץ, נוקבו בכדי שרש קטן כדי שיטהר ומכניסו ושוברו בפנים, דבזה עדין לא נתבטל ממנו לגמרי שם כלי, דראוי הוא עדין לקבל בו זיתים. דאם ינקבו כמוציא זית שוב אין ראוי להכניסו לפנים, דהתורה לא אמרה אלא לשבר כלי בפנים, וזה לאו כלי הוא.

וכן כלי מתכות שבשל בו קדשים ויצא חוץ לעזרה, מכניסו ומורקו ושוטפו מבפנים. נטמא כשיצא, פוחתו עד שיטהר, ומכניסו בפנים, וחוזר ומרדדו עד שיסתם הפחת ויחזור כתבנית הכלים, ואחר כך מורקו ושוטפו בעזרה, שנאמר ואם בכלי נחשת בשלה וגו' ואין מוריקין בפנים אלא כלים.

דף צה (כ"ח כסליו)

מעיל של בגדי כהנה שנתז עליו ד"ם חטאת ויצא ונטמא בחוץ, כיצד יעשה, והרי הקורע אותו עובר בלאו, מכניס בפנים את מקום שנתז עליו הדם פחות פחות משלש אצבעות ומכבסו שם [דכ"ן שאינו מכניס שעור בגד טמא לעזרה לא כלום הוא], ואחר שיתכבס כל הדם מטבילין אותו בחוץ.

אחד כלי שבשל בה ואחד שערה לתוכה רותח, דינו שנה, בין לענין שבירת כלי חרס בין לענין מריקה ושטיפה של כלי מתכות.

ואם תלה השפוד באויר תנור של כלי חרס לצלות בו בשר, ועל ידי זה ה"ה בשול בלא בליעה, נסתפק בגמרא אם צריך שבירה בכלי חרס או מריקה ושטיפה בכלי נחשת, ולא אפשיטא. ויש אומרים דהגמרא מציד לבסוף דבשול בלא בליעה לאו כלום הוא.

דף צו (כ"ט כסליו)

כלי חרס, על ידי הסק יוצא בליעתו אי מחזירן לכבשונות לצרפן. מריקה ושטיפה אין ש"ך כי אם בבשר שנתבשל אחר זריקת הדם ולא קדם. וגם אין ש"ך כי אם בחטאת החיצונה הנאכלת, ולא בפנימית שדינה לשרף.

בשל במקצת הכלי, טעון מריקה ושטיפה כל הכלי. ודין מריקה ושטיפה הוא בין בקדשי קדשים ובין בקדשים קלים, לבד מתרומה כשנתבשל בה דאין צריך אחר כך מריקה ושטיפה. קדרה שבשל בה בשר לא יבשל בה חליין [צ"ל חלב], ואם בשל בנותן טעם. וכן אם בשל בה תרומה, לא יבשל בה חליין, ואם בשל בנותן טעם.

ומה דאמרין מקדם דאין צריך מריקה ושטיפה, הינו להיות כדין מריקה ושטיפה דצריך דוקא במים ולא בשאר משקין, ובזה מתר להגעיל הכלי אפלו בשאר משקין.

גם דבזה גם בשל תרומה במקצת כלי אין טעון מריקה ושטיפה כי אם במקום שנתבשל ולא יותר.

עוד יש נפקא מינה, דבזה אין צריך כי אם הגעלה ברותחין ולא שטיפה בצונן [כן הוא לפרוש רש"י, וע"י בזבח תודה].

דף צז (ל' כסליו)

אין נפקא מינה בין זמן הרגל לזמן אחר, אלא בכל עת צריך לקים מצות מריקה ושטיפה בשעה שפלה זמן אכילתו [לקדשי קדשים כמות שהן ליום ולילה, ולקדשים קלים כמות שהן] שבעשה הבליעה שבכלי נותר, והוא הדין לענין שבירת כלי חרס [כ"מ בתורת קהנים]. ועד אותה העת יכול לבשל כמה פעמים בהכלי, בין אם הוא כלי מתכות או כלי חרס, בלי מריקה ושטיפה. ויש אומרים דצריך לקים מצות מריקה ושטיפה תכף אחר שפלה סעדתו אף שהוא עדין באותו יום, וכן לענין שבירת כלי חרס צריך לשברו תכף אחר שפלה סעדתו שבשל בה.

מריקה הוא הגעלה ברותחין ושטיפה הוא לשטף אותה אחר כך בצונן, יש אומרים מבפנים ויש אומרים מבחוץ.

נאמר בחטאת "כל אשר יגע בבשרה יקדש" להיות כמוה, אם פסולה היא - הנוגע בה פסול, ואם כשרה - הנוגע בה יאכל כמוה ויבשל בה. ודוקא כשנבלעה בו, אבל נגיעה בלא הבליעה אינה מקדשת.

ואחד החטאות ואחד שאר קדשים בין קדשים קלים בין חמורים, שנאמר זאת התורה לעלה למנחה ולחטאת וגו'.

ועל כן אם בשל בכלי קדשים וחליין, או קדשי קדשים וקדשים קלים, אם יש בהן בנותן טעם - הקלים נאכלין פחמורין שבהן [לפנים מן הקלעים ליום ולילה לזכרי כהנה], וטעונין מריקה ושטיפה לסוף זמן אכילת חמורה. ואם החמורין היו פסולין, נפסלו גם כן הקלין. ואם נגע בשר בקלין ובלע מהן, הן גם כן נאסרין. ואם היו החמורין מועט כל כך שאין בהן כדי לתן טעם בקלין - אין הקלין נאכלין פחמורין, וגם אין נפסלין על ידי החמורין, וזמן מריקתן ושטיפתן הוא לסוף זמן אכילתן.

נגע ריק פסול ברקיק כשר ובלע ממנו, אין כל הרקיק אסור אלא מקום שבלע ממנו. והוא הדין לענין אם נגע חתיכה פסולה בחתיכה כשרה.

אם נגע חתיכה כשרה בעצמות גידין וקרנים וטלפים של הקדש, אינה נאסרת.

עולה וכן כל הקדשים טעונים כלי שרת לקבלת הדם. וכן לשחיטה, דהינו בסכין מקלי שרת, לאפוקי שלא ישחט בצור וקנה, ובדיעבד אם שחט יש אומרים דכשרין.

מנחה, וחטאת, ואשם, ושלמי צבור דהינו כבשי עצרת - אינם נאכלין אלא לזכרי כהנה.

דף פ"ד

נסכים הבאים בפני עצמן

נאמר בתורה שהמביא קרבן עולה או שלמים, צריך להביא גם מנחת נסכים ונסכים.
 'מנחת נסכים' - עשויה מסלת בלילה בשמן. מנחה זו אינה נקמצת אלא קרבה פלה על גבי האשים.
 'נסכים' - הינו שמביא יין ומנסכים אותו בספל מיחד העומד על גבי המזבח, ומשם הוא יורד ל'שיתין' [בור מתחת למזבח].
 ולמדו חז"ל שגם בלא להביא קרבן בהמה, אפטר לנדב מנחה כזו, וכן אפטר לנדב יין לנסוף, וכן להלכה אפטר גם לנדב שמן [ולהלכה קומצים אותו, ומקטירים את הקמץ על האש, והשאר נאכל לכהנים].
 כמו כן, אפטר לנדב לבונה או עצים. ויש אומרים שאפטר לנדב גם מלח להקרבה או מים לנסוף [בחג הספות, ויש אומרים שאפטר לנדב מים כל השנה].

דף פ"ה

עולה כליל

קרבן עולה שונה מכל שאר הקרבנות.
 כל הקרבנות, אין מקטירין מהן על המזבח אלא חלקים מסוימים הנקראים 'אימורין', ואלו כל שאר הבשר נאכל [או נשרף מחוץ למחנה, בחטאות שנגזק דמן בקדש הקדשים או בהיכל].
 לעמדת זאת בקרבן עולה מקטירים על המזבח את פלה. אלא שיש כמה פרטי הלכות בזה:
 הראש - מפרידים אותו מהגוף, ומקריבים אותו כמות שהוא.
 הגוף עצמו - מפשיטים את עורו [והוא נתן לכהנים], מוציאים את אברי העכול, ומנתחים את שאר הבשר לנתחים.
 את אברי העכול ואת הרגלים רוחצים במים לפני הקטרותם.
 הצמר או השער שנותר מחבר לראש, וכן כל מה שאיננו בשר [עצמות, גידים, קרניים ופרסות הרגלים], כל זמן שהם מחברים לראש או לבשר, קרבים על המזבח. אבל אם נפרדו מהבשר, אין מקריבים אותם.

דף פ"ו

עצמות הקדשים

בשר הנאכל מן הקרבנות, הרי הוא קדוש, ואם נטמא אסור באכילה. ויש בו עוד הרבה דינים מחמת חמור קדשותו.
 אבל עצמות הקדשים שאינן קרבות ואינן נאכלות, הרי הן חלין גמורין ומותר לעשות מהם כל כלי שירצה.
 לעמדת זאת, אם יש 'מח' בתוך העצם [חמור מסים המצוי בתוך העצמות והוא ראוי לאכילה], מח זה הוא קדוש. ואם לא אכלוהו בזמן, הרי הוא נעשה נותר וצריך לשרפו.

דף פ"ז

כפש המזבח

צוה התורה לבנות למזבח כפש שבו עולין למזבח.
 כפש זה, למקצת מן הדינים יש לו דין מזבח ולמקצתן לא.
 לעמדת המזבח שצריך לבנותו בחלק של שבט בנימין, הכפש בנוי בחלקו של יהודה.
 אם זרק דמים על הכפש, נחשבת הזריקה לזריקה [אלא שהיא 'זריקה שלא במקומה', ומחמת כן יש לה דינים שונים].
 קרבנות פסולים שעלו על הכפש, נאמר בהם דין 'אם עלו לא ירדו' כשם שנאמר על המזבח עצמו.
 דנו האחרונים אם אפטר לעשות מערכה על גבי הכפש, ולהקטיר שם קרבנות. הדעה הרווחת היא שאין הכפש כשר להקטרנה.

דף פ"ח

פעמוני המעיל

אמרה התורה לעשות בשולי המעיל פעמונים ורמונים.

הרמונים נעשים משזירת צמר הצבוע בתכלת, ארגמן ותולעת שני. ואלו הפעמונים עשויים מזָהב.

נאמר בתורה להניח את הפעמונים בתוך הרמונים, ונחלקו הראשונים כיצד נעשה דבר זה: יש אומרים שמניחים פעמון בתוך הרמון ממש. ויש אומרים שנותנים פעמון בין שני רמונים.

לפי השיטה השנייה, יש שכתבו שאם המעיל אינו עשוי בעגול שלם, אלא כנף אחד מלפניו וכנף אחד מאחוריו [כעין טלית קטן שלגן], אזי צריך להוסיף רמון נוסף בקצה השורה, כדי שאכן יהיה הפעמון שבקצה השורה בין שני רמונים.

דף פט

מוספים

בכל יום צוּתה התורה להקריב שני תמידים.

בימים המיוחדים צוּתה התורה להוסיף על התמידים קרבנות נוספים, ואלו נקראים 'מוספים' [ועל כן הם נקראים 'מוספים', משום שהם תוספת על התמיד].

יש ארבעה סוגים של 'מוספים': 1. שבת. 2. ימים נוראים ושמיני עצרת. 3. ראשי חודשים ורגלים. 4. חג הסוכות.

1. בשבת, קרבן המוסף הוא שני כבשים לעולה בלבד.

2. מוספי ראש השנה ויום הכפורים [מלבד הקרבנות המיוחדים של יום הכפורים] ושמיני עצרת, מקריבים לעולה שבעה כבשים, איל אחד ופר אחד, ושעיר אחד לחטאת.

3. בראשי חודשים, בפסח ובשבועות [מלבד הקרבנות הקרבים עם שתי הלחם], מוסיפים על הנ"ל פר אחד.

4. בחג הסוכות, כבשים ואילים מביאים כפול משאר ימי המוספים; ארבעה עשר כבשים ושני אילים. ואלו מנין הפרים משתנה מיום ליום; ביום הראשון - שלושה עשר, וכל יום מפחיתים אחד עד שביום השביעי מקריבים שבעה פרים. בחטאת אין שנוי, ומקריבים כל יום שעיר אחד לחטאת.

דף צ

מנחות

רב המנחות נעשות מסלת [קמח חטים משבֹּחַ] ושמן. ובנוסף מביאים עֶמֶן לבונה.

לעמדת זאת, מנחת חוטא [שעני מביאה על כפה עברות, כגון שנכנס למקדש בטמאה], נעשית מסלת בלבד בלא שמן ובלא לבונה.

מנחת העֶמֶר, עשויה מגֶרֶש [- סלת] שעורים ושמן, וכן מביא לבונה עמה. לעמדת זאת, מנחת סוטה עשויה מקמח שעורים [איננו משבֹּחַ כגֶרֶש], בלא שמן ובלא לבונה.

דף צא

זמן הקרבת קרבן מוסף ותפלת מוסף

נחלקו תנאים האם זמן הקרבת קרבן מוסף הוא כל היום, או רק עד שעה שביעית [שעה אחרי חצות]. להלכה זמן הקרבתו כל היום.

מכל מקום למדו מהפסוקים שלכתחלה מקריבים קרבן מוסף ב'שש'. ונחלקו הראשונים בדבר, יש אומרים שהכונה לתחלת שעה ששית [שעה קדם חצות], ויש אומרים שהקריבו את המוסף מאמצע השעה הששית עד אמצע השעה השביעית [חצי שעה קדם חצות וחצי שעה לאחר חצות].

מחמת שפך הוא לכתחלה זמן הקרבת קרבן מוסף, אמרו חז"ל שעל אף שבדיעבד זמן תפלת מוסף כל היום, המאחר את תפלת מוסף לאחר שבע שעות, נקרא פושע.

הנאכל לכהנים אין דין עלו לא ירדו כמבואר בדף פ"ה. וכן מוכח כאן מתוך העניין, שאיכא למ"ד יש הפשט וניתוח בראש המזבח והברייתא בכשרים, ומשמע שזהו ככל הפשט של עולה שעורה לכהנים ולא משמע כלל שמקטירים את העור.

ב. בהקרב פסולין מדין אם עלו לא ירדו, וכן בשריפת קדשים פסולין, אין דין הפשט וניתוח, כמבואר בסוגיין.

ג. צריך ניתוח ולא הפשט - בחטאות הנשרפות מנתחה לנתחים עם עורה בלי ניתוח, כמבואר בדף נ'.

ד. הפשט ולא ניתוח - בשריפת קדשים פסולים שיטת רבי אלעזר ברבי שמעון, שקרבן שהיה לו שעת הכושר ונפסל, זכו כהנים בעורה ואין העור נשרף. ביאר רש"י בדף ק"ד א' שס"ל שמשעת זריקה זכו כהנים בעורה והיינו שמשעה שזכו בו הכהנים ויצא לחולין (כדף פ"ו א') ואינו בכלל פסולי המקדשין. משמעות לשון ראב"ש שהחידוש היחיד בשריפה זו שיש הפשט, וא"כ היא בלי ניתוח. ויל"ע בשיטת רבנן ועיין בהערה הבאה.

דף פ"ה א'

בדין ניתוח בקרבן שהייתה לו שעת הכושר ועלו לא ירדו

א. מבואר בסוגיא שבהקרב פסולין מדין אם עלו לא ירדו, שווה לדין שריפת קדשים פסולין, אין דין הפשט וניתוח, שנתמעטו מ"אותה" והפשיט את העולה וניתח אותה לנתחיה. אך בהייתה לה שעת הכושר ונפסלה חידש ראב"ש שזכו כהנים בעורה משעת זריקה ויש הפשט.

ב. בסוגיין מתבאר חידוש בהקרב פסולין מדין עלו לא ירדו, שמבואר בברייתא, לפי התירוץ שמוקמינן לברייתא כשיטת ראב"ש, שפסול שהייתה לה שעת הכושר יפשיט וינתחנה במקומה, מבואר שבהייתה שעת הכושר יש ניתוח. אלא צריך להבין למה חלוק דין הייתה לה שעת הכושר משריפת קדשים פסולים, אע"פ ששניהם התמעטו מאותה הדרשה.

ג. הביאור בזה שהייתה לה שעת הכושר כבר חל עליה חובת ניתוח כלפי הקטרה אלא שאין לזה נפק"ם בשריפת קדשים פסולין. אך כשהוכשרו להיקרב מדין עלו לא ירדו, ניעור דין הניתוח שהוכשר אליו הקרבן. שהמיעוט בהקרב פסולין הוא, שאין הקרבה של עלו לא ירדו מחדשת חובת ניתוח, אך קרבן נתחייב בניתוח ניעור חיובו.

(לפ"ז משמע שהקרבה של אם עלו לא ירדו היא מדין הקרבן ולא הקרבה מחדשת לגמרי, ושמה אין לו שייכות למין הקרבן כפסח ומוספי שבת, אך הדינים שתלויים בהכשר הקרבן משפיעים עליו טובא, שמכל הסוגיא בדף פ"ד מוכח שרק כשהיה הכשר שייך שיוכשר ע"י עלו לא ירדו וה"ה לכאן).

ד. אך רבנן בדף ק"ג ב' פליגי שס"ל שאין הכהנים זוכים בעור עד אחר הפשט, ולא מצינו שנחלקו לגבי דין הניתוח, ויל"ע שיתכן שלגבי ניתוח יודו לדברי ראב"ש וא"כ יהיה ניתוח בלי הפשט, וכמו בשריפת חטאת פנימיות בחוץ. ואין לומר שהמיעוט "וניתח אותה ולא פסולה" קאי להדיא על עלו לא ירדו, שיש מקום לומר שבא רק לשריפת קדשים וה"ה בהקרבן אלו שלא היה להם שעת הכושר.

ה. שמה יש לדחות שהחידוש שלראב"ש יש חובת ניתוח בפסולין שהייתה להן שעת הכושר הוא רק לפי מה שמפרשים את המשנה באופן שלא יהיה לחידוש של עולה, אך להלכה שקי"ל כעולא מפרשים את המשנה בקרבנות כשרים וכמו שפירשו מפרשי המשנה, וממילא אין הכרח לחדש חידוש זה. אמנם סתימת הגמ' לא משמע כן. וצ"ע.

(ואין לדקדק מה שבה"א אמרין של"ש הפשט וניתוח משום שמירי בפסולין, שבה"א מיירי בלא היה לה שעת הכושר אך כשמעמיד באופן שהיה שעת הכושר הטעם שלא העמדנו את הברייתא כרבנן הוא רק משום שמבואר שיש חובת הפשט).

שהוכשר להקרבה וחוזר ומוקרב לשם מי שהוא. נפק"מ בלאו דלא תשחט על חמץ דם זבחי, שהוא אף בהקטרה, מהו בהקרבה מדין אם עלו לא ירדו, שאם זו הקרבה מחודשת אינה בלאו זה.

ב. לשון רש"י "אפילו דבר פסול שעלה למזבח קדשו המזבח ליעשות לחמו ואין מורידין אותו". במנחת אברהם הקשה שלקמן בדף פ"ה ב' בדברי עולא מבואר שרק במשילת האור נעשה הקרבן הפסול לחמו של מזבח. (אמנם הגירסה לפנינו בדף "לחמו של אש" אבל לעיל מ"ג א' ביומא מ"ו א' לשון רש"י לחמו של מזבח, ובהגו"צ שבש"ס עוז והדר מובא מ"י לגרוס אף בדף פ"ה לחמו של מזבח).

ג. הביא המנחת אברהם בשם הגר"ז שיש דין מחודש של הקטרה בפסולין והוא חל רק ע"י משילת האור שנעשה "לחמו של מזבח". ונתחדשה עוד הלכה ולזה רמז רש"י בלשונו, כשעולה ע"ג המזבח מתקדש להיות נקרב בדין הקרב פסולין, אבל עדיין לא נעשה להיות לחמו של מזבח. הדין השני הוא כל זמן שלא ירדו, וכן לא שייך בבמה כיון שאינה בקדושת מזבח אך משילת האור ישנה בבמה (כמבואר בתוס' לעיל י"ב א' ד"ה יום). אך הביא מהמנח"ח לגבי הנפק"ם שבאות א', שס"ל שאף בהקרבה מדין עלו לא ירדו יש לאו שלא תזבח על חמץ, מוכח שנקט שבעלו לא ירדו הוא הקרבה מדין הקרבן. [המנח"א דקדק שם דקדק גם מדברי המשנה למלך והאור שמח, לגבי נפק"ם אחרות שאף הם ס"ל שהוא הקרבה מדין הקרבן עצמו].

ד. יש להסתפק לסוברים שעלו לא ירדו הוא הקרבה מדין הקרבן, האם דיני משילת האור גם הם רק משום הקרבן עצמו או שהוא דין אחר. בעלמא בכל משילת האור יש גם עלו לא ירדו, והנפ"מ בבמה שאין עלו לא ירדו רק משילת האור אם חשוב אותו הקרבן.

דף פ"ד א'

משלה בהן האור האם מותר להוריד מהמזבח על דעת שיחזיר

א. "כשם שאם עלו לא ירדו כך אם ירדו לא יעלו", בלשון לא ירדו מבואר שיש איסור להורידן.

ב. יש לחקור בגדר האיסור להוריד, אם הוא משום שנתקדשו להקרבה וכיון שאם ירדו יאסר לחזור ולהעלותן אסור להוריד, או שיש איסור להוריד מהמזבח כל מי שיש לו דין הקרבה גם אם לא יאסר להקטירן. נפק"מ במשלה בהן האור, שמבואר בדף פ"ה ב' שאף אם ירדו יעלו, האם מותר להורידן (כל הספק באופן שאין להם דין פוקעין, שדין פוקעין לא נאמר באלו שאם עלו לא ירדו, וכגון באופן המבואר במ"ג ב').

ג. בלשון רש"י "אפילו דבר פסול" משמע שאף כשרים מתקדשים והחידוש שאף פסולין מתקדשים. עוד מתבאר בדברי רש"י שפשיטא ואין בזה חידוש כלל שבכשרים אין איסור להוריד כיון שיכול להחזירן למזבח (פ"ה א' ד"ה פשיטא). לפי זה במשלה בהן האור לא יהיה איסור להוריד.

ד. אך שיטת הרמב"ם פ"ג מפסולי המוקדשין ה"ג שאף בכשרים יש דין לא ירדו ולפ"ז ה"ה במשלה בהן האור. (לשון רש"י אפילו בפסולין גם בתצוה כ"ט ל"ז וסנהדרין ריש ל"ד ב').

פ"ה א'

בדין הפשט וניתוח ודין ההייתה לה שעת הכושר

הנה קרבן העולה כליל יש לו הפשט וניתוח ויש אופנים שהתמעטו, אך מצינו אופנים שיש הפשט בלי ניתוח או ניתוח בלי הפשט.

א. צריך הפשט וניתוח - קרבן עולה יש לו הפשט וניתוח ואסור להקריב את העור שייצא לחולין להיות חלק כהנים. ואין בעור קרבן כשר דין עלו לא ירדו שאינו ראוי למזבח, שאף בבשר קדשי קדשים

שהלא הראשון הוציא עמו כמה טיפות, והקשה הגר"ח הלא לדעת הכס"מ אין הראשון יצא ממקוה של ארבעים סאה, שהרי יצאו עמו כמה טיפות מים, והתירוץ הוא שאין הבדל אם הוא יוצא מהמקוה או שהמקוה יוצא ממנו, וא"כ ברגע שהמים נהפכו לדם, הרי עלתה לו טבילה, ושוב חוזרים להיות מים.

הקבא דקשיייתא [קושיא ו'] הקשה לדעת רבי ביומא [פה, ב] דיוה"כ מכפר אף בלא תשובה, משום דעיצומו של יום מכפר, ואי נימא דחזי לאיטצרופי היינו עכשיו ולא אח"כ [עי' מל"מ פ"א מהל' חמץ ומצה ה"ז], א"כ מדוע אסור חצי שיעור כיון דחזי לאיטצרופי [אי נימא דחזי לאיטצרופי הוי "סיבה" ולא "סימן"] הרי כל גרגיר שאוכל מיד מתכפר, ותירץ הברכת מרדכי [עניינים סי' ו' יומא סי' ט'] דהו"ל גלגל החוזר דאי נימא דהוי עבירה הר"ז מתכפר, אבי אי אי"ז עבירה הרי שאינו מתכפר, אבל אי אי"ז עבירה הרי שאינו מתכפר, אולם לענ"ד אין נראה לומר כן, שהרי יסוד דברי רבי הוא שלא שייך מציאות של עבירה ביוה"כ, וכל כמה שזה עבירה זה מתכפר, ואף את העבירה של הגלגל החוזר, והצעת הדברים לפני הגר"מ אזרחי זצ"ל, ולא זכיתי להבין את מה שענה.

האומר אחטא ויוה"כ מכפר - אמר' ביומא [פוא, א] שהאומר אחטא ויום הכיפורים מכפר, אין יוה"כ מכפר, והעירני ידידי הרב דוד פריטי שהלא יש כאן גלגל החוזר, שהלא אם יודע שיוה"כ לא מכפר למי שסומך על יו"כ, הרי שכעת אינו סומך, ושוב זה מתכפר, ושוב אינו סומך וחוזר חלילה, ונראה דבכה"ג אי"ז גלגל, משום שבסופו של דבר אזלי בתר מחשבתו באותו רגע של העבירה.

בחירות - ויש לדעת שגלגל החוזר קיים לא רק בנושאים תורניים, אלא גם - להבדיל - במילי דעלמא, כגון אם נאמר שאחוז החסימה בבחירות עומד על מאה וחמישים אלף קולות, ויש מפלגה שהגיעה כמעט למספר זה, וחסר לה כמה קולות בודדים, הרי שהמפלגה לא תיכנס לפרלמנט, וברגע שמפלגה זו לא נכנסת, הרי שאחוז החסימה יורד, [משום שאחוז החסימה הוא חלוקה של כל המפלגות שנכנסו לחלק למאה ועשרים], ואם כן אם נאמר שהמפלגה נכנסת הרי שהיא לא נכנסת, ואם נאמר שהיא לא נכנסת הרי שהיא כן נכנסת, [ושמעתי שבפועל דבר זה לא יתכן, משום שאחוז החסימה הולך לפי הקולות הכלליים, ולא לפי הקולות של המפלגות שנכנסו].

ע"מ שלא אגרשך - יל"ע באדם שקידש אשה על מנת שלא אגרשך לעולם, וכעת בה לגרשה, ולכאן הקידושין לא יכולים לחול, שהלא כל דבר שאם יחול הוא לא חל, אינו חל, אולם בזה יש לדון מאחר ואפשר שאין הגירושין מוגדרים חלות חיובית, אלא הגדרה של ניתוק, ודמי להפקר, וא"כ כעת בכל מקרה אינו נשוי לה, או משום שלא קידשה או משום שגירשה, אולם יש לדחות הגדרה זו, שהלא גירושין יוצרים איסור לכהונה, וא"כ הרי זה חלות חיובית.

מיגו - מפורסמת קושיית העילוי ממיצ'ט [סי' נא] בכל מיגו, הלא כעת אף השקרנים טוענים פרוע מיגו דמזויף, וא"כ אין ראייה שהוא אדם אמיתי, ותירץ שאכן כך הוא, אבל אם נבטל את המיגו, שוב יחזור המיגו, וחוזר חלילה, ונראה דהכא אי"ז גדר גלגל החוזר הרגיל, אלא הכרעה של חוסר אונים כביכול, שהלא בי"ד מצווה לברר את האמת, וכעת אין לנו מה לעשות, ומה שלא נכריע השקרנים ישתמשו בטענה שתתקבל בב"ד, וע"כ מחוסר ברירה אנו מקבלים דבר זה, ולא כהכרעה חיובית, [ועדיין יש להקשות למ"ד שמיגו להוציא אמרי', איך מוציאים ממון על סמך הכרעה זו, וי"ל שכל הקושיא היא רק לפי הצד של נאמנות, ולפי צד זה מיגו להוציא לא אמרי']

בהמה קודם לקרבן מעשר בהמה וקרבן מעשר בהמה עצמו קודם לקרבן חטאת העוף. במקרה בו יעמדו לפני הכהן שלושת מיני הקרבנות הללו יוצר גלגל החוזר, שכן כל קרבן שהוא ירצה להקריב אמור להתאחר ולהיות מוקרב לאחר קרבן אחר הנמצא לפניו. וכידוע בעולם התורה המושג של גלגל החוזר, דהיינו דינים שחוזרים חלילה, ויש לכך דוגמאות רבות, והאריכו בזה בספרי זמננו, הג"ר שמואל פיש שליט"א בספריו משברי ים, ג' כרכים, הג"ר משה גולדמן שליט"א בספריו סלסלה ותרוממך, ועוד, ובשיעור זה, נחלק בין כמה סוגי גלגל החוזר, שהיחס אליהם שונה.

קידוש החודש - מעשה שלא היה כך לא היה, ראובן ושמעון העידו שראו את הלבנה, וקידשו על פיהם את החודש, ברגע זה נכנסו כל חתני בר המצוה של ראש חודש לאולם, לפתע שמעו שני חתני בר מצוה, מי הם העדים שקידוש את החודש, ואמרו הלא ראינו את העדים במקום אחר שלא היה ניתן לראות את הלבנה, וא"כ הם עדים שקרנים, ורצו מי לבי"ד, וכשבדקו את גילם, התברר שרק הערב הם נהיו גדולים, ומעתה, אם נקבלם הרי הם קטנים, שהלא כעת אינו ר"ח, ואם לא נקבלם הרי הם גדולים, וכאן מתאים לומר את יסודו הנודע של הגר"ש [שערי ישר ש"ז פט"ז] והקובץ שיעורים [ב"ב אות ריא], ומקורו בסוגיא בגיטין [פג, א] לפי ביאור התוס', שכל חלות שאם היא תחול אינה יכול לחול, אינה חלה, וע"כ לא מקבלים את דברי המזימים, ולמרות שכלא' היה מקום לדון את העדות הראשונה שהיא ג"כ נסתרת לפי דבריה, שהלא לפי דבריה יש כאן עדים גדולים שמזימים אותה, אולם יש להעדיף את הראשונה, שהיא מד עצמה עומדת, לבין העדות השנייה, שכמו שיש דין "לדברך עצמך פסול אתה", כך נאמר לדברך עצמך קטן אתה. ויש להוסיף עוד, שתמיד דנים את הכלל שכל דבר שאם הוא יחול אינו חל, ממילא אינו חל, על ההגדרה המתחדשת, ולא על ההנחה הראשונית, כפי שיבואר להלן.

ברכות - אולם כלל זה אינו שייך כל במקום, וכגן במקרה הבא, מה הדין באדם שעומדים לפניו תפוח שלם, חצי תמר וחצי אבטיח, והאבטיח הוא חביב, והתמר הוא מין שבעה, ולתפוח יש את מעלת השלם, ומעתה הלא מין ז' עדיף על שלם, וא"כ צריך להעדיף את התמר, אולם חביב גובר על מין ז', ומאיך הלא שלם עדיף על חביב באין ברכותיהן שוות, ובזה לא יועיל לומר סברות של חליות, משום שאין כאן הכרעה בחלות.

תנאי בקידושין - אופן נוסף של גלגל החוזר מצינו, ובזה נראה דלכו"ע נאמר שלא חל הדבר השני, מה הדין באדם שבא לאשה עשירה וביקש להינשא לו, והסכימה תנאי שלא יקדש אישה אחרת על פניה, וכעת הלך וקידש אשה אחרת, שהסכימה להינשא לו בתנאי שהוא עשיר, ובהא פשיטא שלא חלו הקידושין השניים, שהלא אין אפשרות בעולם שיהיה נשוי לשנייה ויהיה עשיר, וא"כ הרי זה ככל קידושין בתנאי שהתנאי לא התקיים.

מכת דם - שמעתי מהגר"ח ברטלר שליט"א לדון במצרי שנכנס לטבול לשם גירות ביאור, ובעודו במים משה רבינו הכריז על מכת דם, האם היאור נהפך לו לדם, והיינו עפ"י הכסף משנה [פ"ח מהל' אבות הטומאה ה"טז] שגמר הטהרה היא כשהאדם יוצא מהמקוה, והלא אם הוא יהודי באותו רגע, זה לא נהיה דם אלא מים, וכל יהדותו תהיה רק ע"י שמים יהפכו לדם, עפ"י דבריו הנודעים של הגר"ח מבריסק על דברי המשנה במקוואות [פ"ז מ"ב] שמקוה שיש בו ארבעים סאה מדודות וטבלו שני אנשים הראשון טהור והשני טמא, משום שהשני לא טבל במקוה של ארבעים סאה,

באין כאחד - והנה בענין גיטו וידו באין כאחד, שהדבר צ"ב כיצד בפועל זה חל, והחזו"א [אה"ע ס' קמז סק"י] ביאר שבכח העבד לשייר את הזכות להשתחרר, והנה אף שדבר זה מובן מאוד, מ"מ אינו מובן איך נכנס במושג באין כאחד, וביאר הגר"ג אדלשטיין זצ"ל [יסודות השמועה עמ' תפן] את דברי החזו"א שכח זה אינו קיים לעבד בכל זמן העבדות אלא רק כשבא להשתחרר, וע"כ בעיני למימר דגיטו וידו באין כאחד, וידוע מה שביאר הגר"ג רזון שליט"א שהדבר דומה לפטיש ומסמר, שאם נדון כיצד נהיה חור בקיר, האם קודם הפטיש דוחף את המסמר, או שקודם נהיה חור ואז המסמר נכנס, והתשובה היא שזה קורה יחד, וה"ה הכא, ובשפה למדנית ניתן להסביר עפ"י דרכו של הגרש"ש בגלגל החוזר, וכמו שכל דבר שאם הוא יחול אינו חל, ממילא אינו חל, כך כל דבר שאם הוא יחול הוא חל, ממילא הוא חל, [וכמו שכל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו, כך כל שישנו בזה אחר זה אפי' בבת אחת ישנו], ומשל למה הדבר דומה, לעיתים רוצים להביא קבוצה של בחורים ל"חזיון" לשיבה מסוימת, וכל אחד לא רוצה ללכת לבד, וע"כ באים לראשון ושואלים אותו אם יבוא אתך עוד תשעה בחורים תסכים לבוא, והוא משיב בחיוב, וכך עוברים אחד אחרי השני, וכולם מאשרים שאם יהיו עשרה הם יבואו, ואז מודיעים לכולם שאכן יש עשרה בחורים, ונשאלת השאלה איך זה מתחיל הלא כל אחד צריך עוד תשעה, והתשובה היא שמסדרים את הדברים מתחת לפני השטח, וברגע שהדברים מוכנים וסגורים אפשר להציף את הדברים ולסגור אותם באותו רגע, וזה משך בכדי להסביר איך הדבר פועל מבחינה הגיונית.

הערות בענייני תדיר ואינו תדיר

ביד' ניסן תשמ"א, כשיצא מרן הקהילות יעקב זצ"ל לברך ברכת החמה, ראה לראשונה בחודש ניסן אילן של פירות שיכול לברך עליו ברכת האילנות, והסתפק מה לברך קודם, האם ברכת האילנות שתדירה יותר, או דלמא ברכת החמה שנוסח הברכה "עושה מעשה בראשית" תדיר יותר, ושאל את בנו הגר"ח קניבסקי זצ"ל שפשט לו מדברי הגמ' בסוכה [נו, א] דברכת שהחיינו נחשבת תדירה משום שאומרים אותה כמה פעמים בשנה על כלים חדשים, ומוכח שאם נוסח הברכה זהה, אף אם סיבת החיוב ושנה, מ"מ נחשב תדיר, ולפ"ז אתי שפיר נמי אמאי סופרים בספירת העומר במוצ"ש לאחר אמירת ויהי נועם, והא ספירת העומר נאמרת מ"ט פעמים בשנה, ואילו ויהי נועם נאמר פחות פעמים מכיוון שלא אומרים בשבוע שחל בו יו"ט, וצ"ל שמכיוון ואת הנוסח של ואתה קדוש וכו', אומרים יותר פעמים בשנה, ע"כ חשיב תדיר.

יש מי שהקשה אמאי לא קודם עושים קידוש לבנה קודם ספירת העומר, שהרי קידוש לבנה תדיר טפי, שעושים זאת בכל חודש, ולא הבנתי קושייתו שהרי קידוש לבנה עושים רק י"ב פעמים בשנה, ואילו ספירת העומר עושים מ"ט פעמים בשנה, [וזה שהדבר מתפרס על פני כל השנה אינו מעליותא] ואף אי נימא דכל הספירת העומר מצוה אחת היא מ"מ מקיימים אותה במשך מ"ט פעמים.

כמבו' בקצוה"ח ס' פב סק"ט, ואילו לפי הצד של כח טענה, קושיא מעיקרא ליתא, משום שאע"ג שהשקרנים יכולים לטעון, מ"מ אי"ז מבטל את כח הטענה של האדם שלפנינו].

וידועה קושיית האחרונים איך יתכן איסור מקלל עצמו, הלא ברגע שמקלל את עצמו נהיה רשע, ואין איסור לקלל רשע, ובדומה לזה יש לעיין בקבוצה של עשרה אנשים שדיברו לשוה"ר אחד על השני, שאם איסור לשון הרע היה חמור בעיני האנשים, הרי שהם יצאו מכל עמיתך, וא"כ לא עברו כלל איסור, ושוב עברו בחזרה איסור לשוה"ר, וחוזר חלילה, והתשובה לשני הנידונים שמתחילים את הנידון בנקודה שהדבר אסור, וכעת כשבאים להתיר מצד היתר של רשע, ההיתר נסתר מינה וביה, משום שברגע שהוא יעלה הוא יפול, וכל יסודו של הגרש"ש בנוי על הסברא שהדין החיובי הוא זה שחל, והדין החדש שבא לחול, אינו יכול לחול, אם באותו רגע שהוא יחול הוא יקרוס לתוך עצמו.

וישנם אופנים שהפתרון לגלגל החוזר הוא ע"י שנקבע כלל שמוציא אותנו מהסבך, כגון בפרה אדומה שיש דין שלא יעלה עליה עול, והיינו דווקא דניח"ל, והקשו תוס' [ב"מ ל, א] שהלא בכל פעם לא ניח"ל כיוון דדמי' יקרין, והיינו דא"כ הו"ל גלגל החוזר, שהרי רק כל כמה שתפסל לא יהיה ניח"ל, וע"ז תירצו תוס' שההגדרה דניח"ל היינו מצד עצם ההנחה, ולא מחמת התוצאה הדינית.

דעת מרן הגר"ד לנדו שליט"א בגלגל החוזר, כפי שכתב במכתב שנדפס בחי' הגרד"ל [ב"ק ס' לו], ודן לענין אדם שנתן לחברו מעות שבתמורה יתן לו הלוואה, דלכא' הלא יש כאן איסור ריבית, ומאידיך הלא ריבית קבוצה יוצאה בדיינים, וא"כ אינו מחויב להלוות לו, וא"כ אין כאן ריבית במעות שנתן לו בתחילה, וחוזר חלילה, ולגודל חביבות הדברים נביאם במלואם, וז"ל "יש כאן עיון במושג גלגל החוזר, שאינו כנודע ספק, אלא מושכלות סותרים במערכת החוזר חלילה, ואין להעצר בהם ולתקוע תריז, לומר ממה נפשך מבחינת תוצאה, חוציית מוכרחת של אחד הצדדים אילו היה בר קיימא, אלא יש לדונם ולראותם אחוזים זה בזה, וא"כ א"א לכא' לדונם דאם אין כאן חיוב להלוות ממילא נראה את המעות כהלוואה, שצריך לפרעה וממילא תהא כאן ריבית אח"כ, אלא אודנים את המצב הזה של אי חיוב ההלוואה, אשר על ידו נוצר דין ריבית, כמצב הסותר את עצמו ומביא מצב פנימי הפוך של חיוב ההלוואה ע"י ביטול דין ההחזרה ויצירת מצב של דין ריבית על ידי כך, ואמנם ביטולו מתחדש בקרבו אך הגלגל החוזר במערכת החלילה מחייבנו להתבונן ולדון את הענין כקיים ומתבטל כאחד, וא"א לדון בזה מבחינה חוציית שיש כאן מעות ריבית הניתנים בהלוואה ולומר ממ"נ הרי ריבית לפנינו, שהמעות הראשונות הללו מנועות מלדון בהם כהלוואה, וכנ"ל, ויש עוד מקום לעיון דק בזה, ולא זכיתי, עכ"ל, והיינו שלדעת הגרד"ל גלגל החוזר אינו ספק, ואינו מניעה מלחול, אלא דין חדש, ובדומה לחציו עבד וחציו בן חורין, וצ"ע לדינא איך בפועל ההגדרה, אבל בוודאי שהיא הגדרה בעצם.

טוען רבני - ומספרים על מרצה לטוענים רבניים שהסכים לקבל תלמיד בחינם, בתנאי שאת מה שירוויח בתיק הראשון שלו, יעביר למי שלימדו, לאחר שסיים ללמוד את הלימודים, החליט התלמיד שלא לעסוק במקצוע זה, וע"כ תבע אותו המרצה לדין תורה, שעל מנת כן לא ויתר לו על שכר הלימוד, ודורש שישלם לו, ואמר הדיין לתלמיד, ממ"נ אתה תפסיד, שהלא אם המרצה ינצח, הפסדת, ואם אתה תנצח, הלא תתחייב להעביר את הכסף למרצה.

לרגל לימוד מנחות בדף היומי יצא לאור בקרוב בעז"ה והשב את העבודה

מנחות

פרק א הבנת הסולת השמן והלבונה	<p>יז. הלבונה למנחות</p> <p>הלבונה הוא שרף הנוסף מעץ הלבונה⁶⁷, וכשורפים אותו מוציא ריח טוב.⁶⁸ גדל בהודו בהרים ובארץ ערב וכוש.⁶⁹ נמכר בא"י בשווקים הגדולים של תבלינים או בשמים. נקרא בערבית 'לובאן' או 'כנדר'.⁷⁰ י"א שהלבונה הוא 'מצטכי' (הנקרא מסטיק תימני⁷¹) (תמונה מס' 70, 71) אך לרוב הדעות הוא 'לובאן'.⁷²</p> <p>53. טור א"ח רט"ז ובמרישה שם א"ח ר"ד ובמ"ב ס"ב. ב"ח א"ח קל"ג ג', ס"ט כ' כלהמ"ק ב' ד', ועי' שלטי הגבורים (ל"א רזופא) פרק פ"א בארנסות.</p> <p>54. שהיא אחד מסממני הטעויות [היא שלכן מביאים לבונה עם המנחה כדי שיהיה ריח טוב, ע' מדרש לוח טוב ויקרא ב' א' מנחה בניקים ח"ג פ"ז, ח"טו"ז, ועמק דב ויקרא ב' ב' (ד"ה את אכנתה)].</p> <p>55. עיין ספר פירושי הראשונים על פסוקים הטעויות - קונטרס סם חיים ס"ו, אגנס חת"ס בתורת משה ויקרא ב' א' כתב שגדל בא"י וזה הפקר ע"ש.</p> <p>56. עיין בקונטרס סם חיים הג"ל.</p> <p>57. פי' רבני נתן אב הישיבה ביימא פי"ב מ"ז.</p> <p>58. במג"ב בכות פ"ט ה"ז ובשר"ע א"ח רט"ז ג' כתבו לטעה ומסטיק, ומבאר שהלבונה אינה מסטיק.</p>
הקדמה	
מיומין את מרכיבי המנחה	
הסולת	
השמן	
הלבונה	
הלבונה למנחות	
הבנת הלבונה	
בירית הלבונה	
סירות הלבונה	

67. עץ לבונה

68. שרף הלבונה נוטף מהעץ

69. זנים שונים של שרף הלבונה

70. עץ אלת המסטיק

71. מ'סטכא' שרף אלת המסטיק

72. מוני לבונה שונים

72. מוני לבונה שונים

פרק א הבנת הסולת השמן והלבונה	<p>א. הכנת החיטים</p> <p>כל המנחות באות רק מחיטים.¹ בחורים את השדה המוכשרת ביותר לגידול חיטים עבור סולת² בכל ארץ ישראל.³ וכן שאינה צריכה השקיה או זיבול, ואינה בין האילנות.⁴ מייחידים שדה ושומרים אותה עבור מנחות,⁵ וכן עושים את החרישה וכל העבודות במיוחד עבור מנחות (תמונה מס' 1).⁶ בשנה הראשונה חורשים את כל השדה ולא זורעים בה כלל (תמונה מס' 2).⁷</p> <p>1. משנה במנחות קט, וסוטה ד'. [חוף מנחת העומר וסוטה שכבות במנחות].</p> <p>2. משנה במנחות פ"ג, אלא לסולת. ובתוס' הביא שכתבסמא למדו זאת מ'נחור נדביכא'.</p> <p>3. עיין במשנה שם המקומות שהיו מביאים מהם. ובער"ש ס"א ט"ז כתב שיש מעלה לביא מא"י.</p> <p>4. משנה במנחות פ"א, ובמ"ב א"סו"מ ו' ר"ב ובליק"ה.</p> <p>5. ותפסא מנחות ט"א אין מביאין אלא מהשדות הניטות.</p> <p>6. המיוחדות לכן, וניטות הי"ז משומרות.</p> <p>7. במסכתא שם יש גורמים הניטות דהיינו חרשות עבור מנחות וכ"כ רש"י במנחות פ"ג, ד"ה המנונות שהיו חרשות עבור מנחות, ובש"מ"ק א"ח ז' מביא שחורשים יותר טוב כשרוצים לביא תבואה יפה למנחות.</p> <p>8. משנה במנחות פ"ג, לפי דעת רש"י ור"ג שם פ"ג, וכן נקט הר"ח בליקוטי הלכות שם.</p>
הקדמה	
מיומין את מרכיבי המנחה	
הסולת	
החיטים	
החיטים	
הסולת	
החיטים	
החיטים	
החיטים	
החיטים	

1. שדה שמורה למנחות

2. חורשים את כל השדה לצורך המנחות

3. בשנה הראשונה זורעים חצי אחד של השדה

3. חרישה בשדה

לתרומות והנצחות בלבד נא ליצור קשר במייל 7619185@gmail.com או בטל' 050-4111791